

HELSINGFORS UNIVERSITET

Utbildningsnivåns effekt på politiskt förtroende bland röstberättigade i Finland

Magisteravhandling

Magisterprogrammet i samhällsvetenskaper

Statskunskap med förvaltning

Författare:

Milla Aaltonen

Handledare:

Åsa von Schoultz

15.4.2024

Helsingfors

Fakultet: Statsvetenskapliga fakulteten

Utbildningsprogram: Magisterprogrammet i samhällsvetenskaper

Studieinriktning: Statskunskap med förvaltning

Författare: Milla Aaltonen

Arbetets namn: Utbildningsnivåns effekt på politiskt förtroende bland röstberättigade i Finland

Arbetets art: Magisteravhandling

Månad och år: April 2024

Sidantal: 58

Nyckelord: politiskt förtroende, utbildningsnivå, Finland, regressionsanalys

Handledare: Åsa von Schoultz

Förvaringsplats: Helsingfors universitets bibliotek

Sammandrag: Politiskt förtroende har sedan tiotals år tillbaka ansetts vara en grundläggande del av en fungerande demokrati. Samtidigt har man observerat en sjunkande trend i det politiska förtroendet runtom länder i speciellt västvärlden. Politiskt förtroende är idag ett väl utforskat område, men trots detta finns det ännu kunskapsluckor som kräver vidare forskning i ämnet. Utbildningsnivåns effekt på politiskt förtroende är aningen oklar, eftersom det inte finns entydiga bevis på vilken effekten är, om det över huvudtaget finns en. Inom forskning i politiskt förtroende används utbildningsnivå ofta som en kontrollvariabel, vilket har lett till att utbildningsnivån som en möjlig förklarande variabel har fått relativt lite uppmärksamhet.

Syftet med denna avhandling är att undersöka utbildningsnivåns effekt på politiskt förtroende bland röstberättigade i Finland. För att få svar på forskningsfrågan i avhandlingen görs regressionsanalyser i statistikverktyget SPSS. Som material används data från riksdagsvalsundersökningen 2019. Regressionsanalyserna utförs först med enbart utbildningsnivå som oberoende variabel, och därefter införs kön och ålder som kontrollvariabler. I analysen undersöks diffust och specifikt förtroende först skilt från varandra, eftersom dessa två typer av förtroende kan uppta olika nivåer beroende på det politiska läget i landet. Därefter skapas ett index av dessa två variabler, för ett bredare mått på politiskt förtroende.

Enligt teorier och tidigare forskning borde utbildningsnivån visa en positiv effekt på politiskt förtroende, speciellt i konsoliderade demokratier med låga nivåer av korruption; en kategori som Finland kan placeras i. En positiv effekt innebär i detta sammanhang att en högre utbildningsnivå skulle betyda högre politiskt förtroende i jämförelse med individer med lägre utbildningsnivå. Resultaten i denna avhandling tyder på att det finns en signifikant, positiv effekt av utbildningsnivån på politiskt förtroende, men effekten i alla analyser var relativt liten. Även de analyser som gjordes med indexet gav signifikanta, men små positiva effekter för utbildningsnivån. Det behövs därmed fortsatt forskning i ämnet, för att hitta en förklaring till varför utbildningsnivåns effekt på politiskt förtroende har en slumpmässig natur.

Innehållsförteckning

1. Inledning.....	5
2. Teoretisk bakgrund.....	6
2.1. Att definiera och mäta politiskt förtroende.....	8
2.2. Politiska förtroendets olika typer.....	11
2.3. Faktorer som påverkar politiskt förtroende.....	13
2.4. Utbildningens inverkan på politiskt förtroende.....	15
2.4.1. Utbildning, korruption och demokrati.....	18
2.5. Tidigare forskning.....	20
2.6. Forskningsfråga och hypoteser.....	24
3. Material och metod.....	26
3.1. Riksdagsvalsundersökningen 2019.....	26
3.2. Val av metod.....	28
3.2.1. Regressionsanalys som metod.....	30
3.3. Variabler.....	33
4. Analys.....	36
4.1. Deskriptiv statistik.....	37
4.2. Regressionsanalys.....	42
5. Resultat.....	47
5.1 Diskussion.....	51
6. Slutsatser.....	54
Källförteckning.....	56

Tabeller

Tabell 1. Medelvärden för politiskt förtroende.....	36
Tabell 2. Respondenternas utbildningsnivå.....	38
Tabell 3. Medelvärden för politiskt förtroende enligt ålder.....	39
Tabell 4. Politiskt förtroende bland män och kvinnor.....	40
Tabell 5. Regressionsanalys, förtroende för politiker.....	42
Tabell 6. Regressionsanalys, förtroende för riksdagen.....	42
Tabell 7. Regressionsanalys, förtroende för politiker med kontrollvariabler.....	43
Tabell 8. Regressionsanalys, förtroende för riksdagen med kontrollvariabler.....	43
Tabell 9. Regressionsanalys, politiskt förtroende.....	44
Tabell 10. Regressionsanalys, politiskt förtroende index med kontrollvariabler.....	45
Tabell 11. Sammanfattning av regressionsanalyserna.....	45

Figurer

Figur 1. Fördelning av index för politiskt förtroende.....	39
Figur 2. Åldersfördelning bland respondenterna.....	41

1. Inledning

Ända sedan 1960-talet har teoretiker hävdats att politiskt förtroende är fundamentalt för en fungerande demokrati och dess politiska ordning (Schneider 2016). Höga nivåer av politiskt förtroende anses ofta vara en viktig resurs för fungerande demokratier eftersom de hjälper till med att skapa fred, välbefinnande och stabilitet i samhället, särskilt under kriser och andra större utmaningar då dessa behövs mest (Malmberg 2023). Denna uppfattning om politiskt förtroende som en grundpelare i samhället lever starkt kvar än idag, och vidare forskning inom området sker hela tiden. Trots detta finns det ingen konsensus om hur begreppet definieras, och som forskningsområde kan fältet beskrivas som ett organiserat kaos; ämnet har forskats i ytterst mycket, men ändå finns det fortfarande många frågor som inte är besvarade. Begreppet politiskt förtroende låter som ett enkelt begrepp som förklarar sig själv; alltså förtroende för politiken. Faktumet är dock att politiskt förtroende är ett mångfacetterat begrepp som bygger på en stor mängd olika komponenter.

Med politiskt förtroende syftas i denna avhandling på medborgarnas allmänna tro på att statens politiska institutioner klarar av att prestera samt att statens tjänstemän besitter tillräcklig motivation och förmåga att prestera (Norris 2017). I dag står det politiska fältet inför nya och allt flera utmaningar, som är återkommande i ett samhälle i ständig förändring. Beslutsfattare är tvungna att behandla frågor som ingen har erfarenhet av att lösa, såsom en växande flyttrörelse, klimatförändringen, och som senaste tillägg coronapandemin (Borg, Kestilä-Kekkonen & Wass 2020). Politiskt förtroende spelar en central roll för ett fungerande politiskt system, vilket är en förutsättning för att kunna lösa denna typen av problem och kriser.

Politiskt förtroende är bevisligen högst aktuellt, och under de senaste årtionden har man både inom akademiska världen och i media diskuterat huruvida förhållandet mellan medborgarna, staten och politiken ändrats på ett avgörande sätt, och vilka följderna av detta kan vara för de västerländska representativa demokratierna (Bäck, Kestilä-Kekkonen & Söderlund 2016). Allt fler forskare och andra sakkunniga hävdar att vi lever i en trend av sjunkande politiskt förtroende, vilket kan sägas vara en risk för en fungerande demokrati. Andra har dock hittat att politiskt förtroende i de flesta OECD länderna de facto inte sjunkit, utan snarare fluktuerat (Rauh 2020). Orsakerna till de sjunkande, eller fluktuerande, nivåerna verkar vara tydliga i stora drag, men någon allmän konsensus om hur politiskt förtroende byggs upp eller vad det

påverkas av verkar inte finnas inom forskningsområdet. I litteraturen om politiskt förtroende är oron över förtroendets möjliga sjunkande dock ett återkommande ämne. Det behövs verktyg och nya åtgärder för att aktörer inom politiken ska kunna besvara det sjunkande, eller fluktuerande, förtroendet. Därmed är det viktigt att fortsätta undersöka ämnet, för att skapa en bättre förståelse av förtroendets grundläggande natur och uppbyggnaden av detta.

Syftet med denna avhandling är att ta reda på huruvida utbildningsnivån har en effekt på politiskt förtroende bland de röstberättigade i Finland. För att få svar på forskningsfrågan utförs en statistisk analys med data från riksdagsvalsundersökningen 2019 (Grönlund & Borg 2021). Forskningsfrågan lyder som följande; har utbildningsnivån en effekt på finländarnas nivåer av politiskt förtroende? Ytterligare ämnar avhandlingen också svara på följande; är utbildningsnivåns effekt på politiskt förtroende olika för det diffusa och det specifika förtroendet bland röstberättigade i Finland? Avhandlingen börjar med en utförlig beskrivning av vad politiskt förtroende innebär, som sedan utmynnar i den teoretiska referensramen. I teorin presenteras orsaker till varför det finns skäl att tro att utbildningsnivån kunde ha en effekt på politiskt förtroende i Finland. Den teoretiska referensramen ämnar att bygga en utförlig grund på vilken hypoteserna kan göras. Utöver den teoretiska referensramen beskriver avsnittet också forskningsområdets nuläge genom att presentera tidigare forskning som gjorts i ämnet. Därefter presenteras forskningsfrågan och hypotesen. I följande kapitel presenteras metoden för hur avhandlingen uppnår sitt syfte. Här beskrivs materialet som används, den statistiska metoden samt variablerna som ingår i den, och i avsnittet diskuteras också vikten av validitet och reliabilitet i en undersökning. Därefter går avhandlingen över till själva analysen. I analyskapitlet görs och redovisas det för de statistiska analyserna med hjälp av tabeller och figurer. Till slut diskuteras resultaten i förhållande till teorin samt tidigare forskning, där jag även går en diskussion om avhandlingens resultat och deras betydelse samt framtida forskning. I det sista kapitlet finns avhandlingens slutsatser.

2. Teoretisk bakgrund

I detta avsnitt kommer den teoretiska referensramen att presenteras. För att förstå det politiska förtroendets natur är det dock väsentligt att förstå betydelsen av förtroendet för samhället. Betydelsen av politiskt förtroende förstås bäst då man undersöker fenomenet ut

motsatt perspektiv, alltså vad frånvaron av eller stor brist på förtroende har för konsekvenser. Vissa har till och med hävdats att man inte märker att politiskt förtroende finns, innan det inte längre finns (Haavisto & Kiljunen 2009). David Easton, som är känd för sina verk om det politiska systemet, har bidragit stort till forskningen inom politiskt förtroende, och speciellt politiskt misstroende. Enligt Easton (1979) kan fluktuationer i politiskt förtroende påverka det politiska systemet på flera olika sätt, varav ett är att politiska auktoriteter inte klarar av bearbeta medborgarnas krav till politiska outputs. Utan förtroende skulle det också vara omöjligt att säkerställa någon form av stabilitet i reglerna och strukturerna som används för att konvertera medborgarnas krav till politiska outputs (Easton 1979). Med andra ord innebär detta att utan politiskt förtroende har politiker och den politiska regimen inte möjlighet att förverkliga nödvändiga politiska åtgärder, och speciellt inte leva upp till medborgarnas krav och förväntningar. Easton (1979) hävdar i sitt verk att politiskt förtroende är så avgörande för ett politiskt system, att då förtroendet för politiska system går under en minimal nivå av förtroende, kommer varaktigheten av detta system att äventyras. En drastisk minskning i förtroende kommer enligt Easton (1979) att belasta ett system, men behöver dock i sig inte leda till systemets nedgång. Detta i sin tur beror på hur systemet reagerar på minskningen av förtroende, eftersom en minskning i förtroendet kräver åtgärder för att inte vara fatalt för systemet (Easton 1979). Dessa Eastons poänger gör det klart att politiskt förtroende är en grundläggande faktor i ett fungerande politiskt system.

I jämförelse med andra länder har politiskt förtroende i Finland genom tiderna varit relativt högt, och fluktuationerna i förtroendet har varit små (Bäck, Kestilä-Kekkonen & Söderlund 2016). Detta har förklarats med välfärdsstatens inbyggda uppfattning om gemensamma, rättvisa regler, såväl som en givmild välfärdsstat och små inkomstskillnader (Bäck & Kestilä-Kekkonen 2019). Det största förtroendet bland finländare finns för polisen, försvarsmakten och utbildnings- samt socialskyddssystemet, medan förtroendet för riksdagen, regeringen och tjänstemännen varit lägre (Haavisto & Kiljunen 2009; Metelinen 2021). I Finland har även förtroendet för politikerna och politiska partiernas vallöften varit lågt, men en viss skepsis gentemot politiska löften har ansetts vara en typisk egenskap för representativa demokratier (Ylisalo 2020). Till följd av de ekonomiska svårigheterna år 2008 och 2009 sjönk finländarnas förtroende märkbart, men förtroendet återhämtade sig och var tillbaka till för Finland vanliga nivåer år 2012 (Bäck, Kestilä-Kekkonen & Söderlund 2016). Under åren 2014–2015 kunde man igen observera sjunkande nivåer i förtroendet, vilket anses vara en

följd av missnöjet för den dåvarande regeringen (Bäck, Kestilä-Kekkonen & Söderlund 2016).

2.1. Att definiera och mäta politiskt förtroende

Traditionellt sett anses politiskt förtroende vara starkt beroende av regeringens prestationer, även om de flesta ändå anser att det finns flera olika faktorer som har en inverkan på förtroendet (Hamm, Smidt & Mayer 2019). Då denna avhandling använder politiskt förtroende som begrepp syftas det till politiskt förtroende som medborgarnas allmänna tro på att statens politiska institutioner klarar av att prestera samt att statens tjänstemän besitter tillräcklig motivation och förmåga att prestera (Norris 2017). Den mest riktgivande förutsägelsen om politiskt förtroende är attityder om institutionella prestationer på individnivå, som innebär missnöje med olika politiska utfall, politiska aktörer samt regeringens prestationer i allmänhet (Kestilä-Kekkonen & Söderlund 2015). Politiskt förtroende kan även beskrivas som ett resultat av utvärderingen av förtroendeobjektet, i detta fall politiska institutioner eller aktörer, i förhållande till medborgarens egna värderingar eller preferenser (Kołczyńska 2020).

I dagens litteratur finns det inte någon allmänt igenkänd definition av vad politiskt förtroende innebär. Utöver detta blandas begreppet politiskt förtroende ofta ihop med politiskt stöd, trots att dessa två inte direkt betyder samma sak (Norris 2017). Politiskt stöd kan ses som dikotomt där medborgarna antingen litar på statens auktoriteter eller inte, men mer vanligt är att betrakta förtroendet som ett kontinuum där man kan uppleva olika nivåer av politiskt förtroende (Norris 2017). Med andra ord kan politiskt stöd vara en del av politiskt förtroende, som bildar en större helhet. De två mest specifika typerna av politiskt stöd anses vara förtroende för statliga institutioner och acceptering av sittande tjänstemän, vilka tillsammans brukar definiera politiskt förtroende (Norris 2017). Som exempel kan man uppleva förtroende gentemot en specifik partiordförande trots att man inte aktivt stödjer personen genom att rösta på den (Norris 2017). Ett annat exempel som förklarar skillnaden mellan de två begreppen är uppfattningen om att man inte kan stödja en regering om man inte upplever förtroende gentemot den (Norén Bretzer 2005). I denna avhandling är det politiskt förtroende som är i fokus.

Politiskt förtroende är ofta riktat mot specifika komponenter istället för staten som en helhet (Norris 2017). Detta leder till att individer kan uppleva olika nivåer av förtroende under olika tidpunkter; en individ som har högt förtroende för regeringen i utrikesfrågor men inte i inrikesfrågor kan uppge olika nivåer av förtroende beroende på vilka typer av ärenden som behandlas (Hetherington & Husser 2012). Som det i följande avsnitt presenteras är det också möjligt att medborgare upplever förtroende gentemot politiska institutioner trots att de inte har förtroende för politikerna i dessa institutioner, vilket beror på att institutionerna besitter ett diffust, och mer stabilt förtroende som byggts upp under en längre tidsperiod (Christensen & Læg Reid 2005). Denna trend förstärks av dagens massmedia eftersom det oftast är partier och politiker som får kritik istället för institutionerna som en helhet (Christensen & Læg Reid 2005). Olika sociala och institutionella strukturer kan både lindra och förstärka fluktuationer som orsakas på grund av skandaler av denna typ samt externa chocker (Kestilä-Kekkonen & Söderlund 2015).

Det politiska förtroendet formas då medborgare utsätts för stimuli som har med politik och politiker att göra, såsom egna erfarenheter, uppfattningar, information och känslor (Norén Bretzer 2005). Individens politiska förtroende skapas genom interaktioner med andra medborgare och interaktioner med samhället, vilket innebär att individens förtroende också kan påverkas av andra personers åsikter (Norén Bretzer 2005). Då individens politiska förtroende byggs upp har även pågående relationer en inverkan, så som också tidigare och senare erfarenheter (Schoon & Cheng 2011). De tidiga erfarenheterna har enligt undersökning en inverkan på förtroendet, men definierar inte fullständigt förtroendet i senare livsskeden (Schoon & Cheng 2011). Skillnader i individernas nivåer av politiskt förtroende är starkt relaterat till individens kognitiva förmågor och politiska medvetenhet (Mattila & Rapeli 2018), alltså är förtroendet inte enbart beroende av andras åsikter. Enligt kontraktsteorin har medborgare normativa förväntningar om hur det politiska systemet borde prestera, och då det sker avvikelser i dessa förväntningar bryts kontraktet, vilket rubbar det politiska förtroendet (Mattila & Rapeli 2018). Då det politiska förtroendet rubbas så starkt att det är så gott som obefintligt vid något delområde talar man om missförtroende. Politiskt missförtroende är en naturlig del av demokratier i de fall där det sporrar medborgarna till att bevaka och se över de som är i politiskt maktposition i samhället (Warren 2017). Politiskt missförtroende är dock skadligt för en demokrati då det blir generaliserat, eftersom detta kan leda till att medborgarna blir cyniska och passiva (Warren 2017).

Politiskt förtroende är starkt kopplat till socialt tillit, eller socialt förtroende, som i sin tur innebär tillit bland medborgare (Newton, Stolle & Zmerli 2017). En del forskare hävdar även att socialt förtroende är en del av politiskt förtroende, och går under kategorin horisontellt förtroende som presenteras i nästa avsnitt. Ibland pratas också om socialt kapital som i sin tur kan ses som ett bredare begrepp som omfattar ett upplägg variabler som omfattar mellanmänniskt förtroende, alltså social tillit, och frivilligt, aktivt deltagande inom organisationer (Bäck & Kestilä 2009). Social tillit är viktigt med tanke på politiskt förtroende, eftersom många samhällsvetare hävdar att dessa två är så starkt sammankopplade att de i praktiken är så gott som oskiljaktiga (Andrews, Jilke & Van de Walle 2014). Ett exempel på hur dessa två är sammankopplade är att i länder där det finns förtroende för institutioner finns det också förtroende bland medborgare, eftersom individen kan lita på att de som kränker denna tillit kommer att bestraffas för det (Andrews, Jilke & Van de Walle 2014). Social tillit bland medborgare sägs vara nödvändigt för social kohesion, integration och stabilitet, som i sin tur är nödvändiga faktorer för ett modernt samhälle som pressas av moderna problem (Newton, Stolle & Zmerli 2017). Då det finns ett institutionellt förtroende finns det också förtroende till att institutionerna klarar av att lösa dessa problem, som annars skulle skapa social spänning i samhället och därmed minskad social tillit (Andrews, Jilke & Van de Walle 2014). Detta är ett ytterligare exempel på varför social tillit och politiskt förtroende anses vara så starkt sammankopplade, vilket är viktigt att beakta då man undersöker politiskt förtroende.

Litteraturen om politiskt förtroende kan beskrivas som kontroversiell, och det finns motstridande tillvägagångssätt gällande mätandet av förtroende, konceptualisering, teori samt empirisk analys om politiskt förtroende (Parker, Parker & Towner 2014). Inom fältet har det även ifrågasatts om olika mått för nivån av förtroende egentligen mäter förtroende, eller om de mäter relaterade konstruktioner så som pålitlighet eller nöjdhet (Hamm, Smidt & Mayer 2019). Detta kan bero på att det inte finns någon konsensus bland forskare om hur politiskt förtroende ska definieras samt hur det ska mätas (Schneider 2016). Dessa motsägelser kan också orsakas av olika sätt att mäta politiskt förtroende, olika datainsamlingsmetoder och forskningsmetoder, samt fokus på en specifik utvecklingsfas i undersökningen av förtroendet (Schoon & Cheng 2011). Det finns därmed en bred variation med olika sätt att mäta och undersöka politiskt förtroende.

2.2. Politiska förtroendets olika typer

Politiskt förtroende kan delas upp i två huvudkategorier, vertikalt förtroende och horisontellt förtroende (Norén Bretzer 2005). Det vertikala förtroendet omfattar politiskt förtroende och förtroende för övriga institutioner, medan det horisontella förtroendet omfattar generaliserat förtroende, alltså socialt kapital, som i sin tur är kopplat till social tillit (Norén Bretzer 2005). De olika typerna av förtroende kan också förklaras genom vem förtroendet riktas mot. Det vertikala förtroendet anses ofta vara förtroende mellan principaler och agenter, alltså beslutsfattare och medborgare, medan det horisontella förtroendet kan ses som förtroende som finns politikerna sinsemellan (Weinberg 2020). I denna avhandling syftar politiskt förtroende till det vertikala förtroendet som medborgare upplever gentemot institutioner och beslutsfattare.

Utöver indelningen i vertikalt och horisontellt förtroende kan politiskt förtroende också delas in i specifikt och diffust förtroende. Indelningen har sin grund i David Easton som var en av de första som gjorde skillnad mellan de två typerna av förtroende. Easton delade in det politiska förtroendet i tre olika kategorier; de politiska auktoriteterna, den politiska regimen och det politiska samhället (Norén Bretzer 2005). I Eastons teori definieras specifikt stöd som förtroende för auktoriteter som riktas mot invalda politiker, medan diffust stöd definieras som förtroende för regimen och omfattar formen och strukturen av regeringen (Parker, Parker & Towner 2014). Easton (1979) skriver också att medborgare är kapabla till att rikta diffust förtroende för objekten i ett system, vilket fungerar som en reserv av gynnsamma attityder eller god vilja som hjälper medborgare att acceptera eller tolerera politiska outputs som de motsätter sig eller som de anser skadliga för sina egna önskemål. Enligt Easton (1979) är det diffusa förtroendet väsentligt för att ett system ska klara av utmaningar och press på systemet. Easton (1979) gör så stor skillnad på det diffusa och specifika förtroendet, att han beskriver dem som två fundamentalt olika typer av förtroende. Denna indelning i specifikt och diffust förtroende är en ytterligare förklaring till hur individernas förtroende kan variera, eftersom en skandal eller ett misslyckande kan minska förtroendet gentemot en minister, alltså rubbas det specifika stödet, men ändå utan att påverka individens förtroende gentemot statens grundläggande konstitutionella arrangemang, vilket betyder att det diffusa stödet hålls stabilt (Norris 2017).

På basis av Eastons teori som delar in politiskt förtroende i tre olika kategorier utarbetade Pippa Norris en femstegsmodell. Enligt Norris (1999) var Eastons tre kategorier en av de mest analytiskt användbara som fanns om politiskt förtroende, men på grund av förtroendets multidimensionalitet så räcker dessa tre kategorier inte till (Norén Bretzer 2005). I Pippa Norris modell är diffust och specifikt förtroende definierat som ett kontinuum istället för två från varandra åtskilda kategorier (Norris 1999). Detta kontinuum börjar vid diffust stöd i ena ändan, och går sedan genom kategorierna det politiska samhället, regimprinciper, regimens prestation, regimens institutioner och politiska aktörer, där den sista kategorin anses vara det mest specifika förtroendet (Norén Bretzer 2005). Med hjälp av denna skala conceptualiseras hur politiskt förtroende är ett multidimensionellt fenomen som sträcker sig på ett kontinuum mellan diffust och specifikt stöd (Norris 2017), istället för de två kategorier som Easton definierade. Eftersom Norris kontinuum är svårt att mäta i specifika kategorier kommer fokuset i avhandlingen ligga på den traditionella indelningen i diffust och specifikt förtroende. Norris (2017) femstegsmodell fångar dock väl upp förtroendets komplexitet och multidimensionalitet, som till en del bidrar till utmaningarna i mätandet av politiskt förtroende bland medborgare.

Begreppet specifikt politiskt förtroende omfattar alltså allt förtroende som är riktat mot specifika parter i det politiska fältet, såsom invalda och utsedda tjänstemän vars ansvar är att fatta beslut och implementera dessa inom staten (Norris 2017). Indikatorer för det specifika förtroendet är hur populära sittande presidenten, statsministern, ministrar, partiledare och lokala representanter och politiker är, samt stöd för specifika partier både i regeringen och oppositionen (Norris 2017). Ifall de sittande politiska ledarna inte verkar ha ett stöd av allmänheten, eller om ett parti förlorar en stor del röster, kan man alltså tolka det som att det specifika stödet i landet har sjunkit på dessa delområden inom politiken. Det specifika politiska förtroendet kan sägas vara mer objektorienterat än det diffusa stödet (Norén Bretzer 2005).

Det diffusa politiska förtroendet, eller generaliserat förtroende som det också kallas, handlar i sin tur om mer abstrakta känslor eller uppfattningar gentemot staten och dess institutioner (Norris 2017). Medan det specifika stödet kan sjunka som beskrivet ovan, så kvarstår ofta det diffusa stödet ändå, vilket betyder att medborgarna fortfarande upplever förtroende gentemot politiska institutioner trots att enskilda politiker avlägsnas från sina poster (Norris 2017). Det diffusa politiska förtroendet anses spela en viktig roll i politikens stabilitet, eftersom det

hjälp medborgare att acceptera statens legitimitet, dess institutioner och tjänstemän, även i situationer där man är kritisk mot specifika politiska processer eller specifika politiker såsom partiledare (Norris 2017). Det diffusa förtroendet kan ses som mer varaktigt, och indikeras av legitimiteten och förtroende som politiska auktoriteter i ett land erhåller av medborgarna (Norén Bretzer 2005). Diffust politiskt förtroende är ytterst viktigt i sköra eller instabila stater, eftersom det gör att medborgarna lättare upplever nya regeringar och ändrade maktförhållanden som legitima då det finns en grund för förtroende (Norris 2017). Det diffusa politiska förtroendet kan därmed sägas ändra mer långsamt och vara mer stabilt än det specifika stödet som lätt kan rubbas av skandaler och misslyckanden. På längre syn är fluktuationer i politiskt förtroende i Finland enbart tillfälligt men ändå starkt relaterat till institutionernas prestationer (Kestilä-Kekkonen & Söderlund 2015), vilket ger bevis för det diffusa förtroendets stabiliserande effekt.

2.3. Faktorer som påverkar politiskt förtroende

Eftersom politiska attityder kan ändras hos människor så kan också det politiska förtroendet ändra, vilket beror på en rad olika egenskaper och faktorer. I denna avhandling ligger huvudfokuset på utbildningsnivåns inverkan på politiskt förtroende. Som det redan kommit fram är förtroendet dock mångdimensionellt och kan inte förklaras med enbart en eller några olika faktorer. Därför kommer jag till följande presentera olika faktorer som enligt undersökning påverkar politiskt förtroende, eftersom de dels kan påverka utbildningens inverkan på politiskt förtroende.

Till en början är det viktigt att nämna att politiska förtroendets normativa och subjektiva natur gör att det är sannolikt att medborgare i olika kulturella kontexter och regimer skapar sitt förtroende på olika sätt (Schneider 2016). Enligt forskare är dessutom politiska förtroendets natur och källorna till detta fortfarande oklart, vilket har varit ett omfattande hinder till samtida undersökningar (Hamm, Smidt & Mayer 2019). Detta gör det svårt att definiera specifika faktorer som påverkar förtroendet, och därmed ska dessa faktorer som presenteras inte heller tolkas som en absolut sanning vad gäller förtroendet.

Som det tidigare presenterades kopplas politiskt förtroende ofta till socialt kapital och social tillit, eftersom det finns ett samband mellan dessa två. Enligt Bäck och Kestilä (2009) indikerar dock de flesta tidigare undersökningarna att det inte finns något tydligt samband mellan socialt kapital och politiskt förtroende i Finland på en bredare, samhällslevellelig nivå, och de har därför undersökt ifall samma gäller på individnivå. I sin undersökning hittade Bäck och Kestilä (2009) att socialt kapital inte kan ses som en indikator för politiskt förtroende på en samhällslevellelig nivå, men då socialt kapital studeras från dess enskilda faktorer visade social tillit ha en stark inverkan på alla nivåer av förtroende, medan frivilligt, aktivt deltagande i organisationer inte visade ha någon inverkan alls. Det kan sägas att de som inte upplever social tillit och därmed inte litar på andra människor är pessimistiska och cyniska om andras avsikter, och att detta också gäller politiker och tjänstemän (Bäck & Kestilä 2009). Därmed kan social tillit konstateras vara en faktor som påverkar det politiska förtroendet, och denna effekt kan vara både positiv och negativ.

Det politiska förtroendet påverkas också starkt av individens kognitiva förmåga och politiska medvetenhet (Mattila & Rapeli 2018). Dessa är starkt kopplade till begreppet politiskt kapital, som kan definieras som förmågan att förstå och analysera olika nivåer av det politiska systemet (Bäck & Kestilä 2009). Dessa faktorer har enligt empiriska undersökningar i Finland visat sig ha en ännu starkare inverkan på det politiska förtroendet än socialt kapital (Bäck & Kestilä 2009). Att det politiska kapitalet har en inverkan på politiskt förtroende motiveras med att de som är intresserade av politik också besitter mer information och har bättre förmåga att förstå och analysera det politiska systemets prestationer, vilket betyder att politiskt intresse är en viktig indikator av politiskt förtroende (Bäck & Kestilä 2009). Forskning har också visat att individens misstro på sin egen förmåga att förstå politik i kombination med växande ojämlikhet i möjligheter till politiskt deltagande kan ha drastiska följder för politiskt förtroende (Malmberg 2023).

Det politiska förtroendet påverkas också av faktorer såsom en negativ syn på landets ekonomi, skandaler som angår riksdagen samt en ökad allmän oro över brottslighet; alla dessa har visat leda till minskat politiskt förtroende (Chanley, Rudolph & Rahn 2000). Vad gäller ekonomi har det visat sig att medborgarna inte baserar sitt förtroende på hur det egna landet presterar ekonomiskt i jämförelse med andra länder, utan snarare hur det egna landet presterar ekonomiskt just nu jämfört med tidigare år (Van Erkel & Van der Meer 2016). Enligt forskare är det en allmän hypotes att det politiska förtroendet varierar i samband med

ekonomin. Denna hypotes har bekräftats av empirisk undersökning som visat att ekonomiska förväntningar har en positiv signifikant effekt på politiskt förtroende, vilket betyder att mer positiva synen på ekonomins framtid leder till en ökning i politiska förtroendet (Chanley, Rudolph & Rahn 2000). Ekonomins inverkan på politiskt förtroende får även understöd av andra undersökningar. Som exempel har det visats att ekonomisk tillväxt och arbetslöshetsgraden i landet har en inverkan på politiskt förtroende, eftersom medborgare rapporterat signifikant högre förtroende då arbetslöshetsgraden i landet varit lägre än vanligt och då ekonomiska tillväxten varit bättre (Van Erkel & Van der Meer 2016). Däremot var effekten av inflation och budgetunderskott på politiskt förtroende inte signifikant i samma undersökning (Van Erkel & Van der Meer 2016). I allmänhet har ekonomins inverkan på medborgarnas politiska förtroende dessutom visat sig vara starkare bland de lågutbildade, eftersom de med högre utbildning inte rapporterat lika stora effekter (Van Erkel & Van der Meer 2016).

2.4. Utbildningens inverkan på politiskt förtroende

Eftersom undersökning har visat att högutbildade individer har bättre kunskap om det politiska systemet, och är därmed mer kompetenta till att utvärdera systemets prestationer (Kołczyńska 2020), finns det skäl att tro att utbildning har en effekt på politiskt förtroende. Under en längre tid har forskning regelbundet visat att utbildning har en inverkan på politiskt förtroende, och i många fall är denna inverkan positiv (Hooghe, Marien & Oser 2017; Hooghe, Dassonneville & Marien 2015; Mayne & Hakhverdian 2017). Samtidigt som det är bevisat att utbildning och politiskt förtroende är relaterade, har det också hittats resultat som visat att utbildning inte har någon universal och enkel effekt på nivån av politiskt förtroende (van Elsas 2014). Dessutom har man också genom empiriska undersökningar kommit fram till att det finns skillnader i de högre och lägre utbildades politiska förtroende, men att omfattningen av dessa skillnader fortfarande är oklar (Turper & Aarts 2017). Utbildning är alltså en ständigt återkommande kontrollvariabel i modeller om politiskt förtroende, men tidigare forskning har motiverat valet av kontrollvariabeln bristfälligt (Mayne & Hakhverdian 2017). Numera har man börjat lägga ett större fokus på utbildningsvariabeln och även börjat undersöka varför den anses påverka det politiska förtroendet hos individen.

Individer med lägre utbildning har en tendens att vara mer misstänksamma och cyniska vad gäller politik och politiker, medan de högre utbildade ofta har en mer positiv bild av politiska institutioner (Bovens & Wille 2010). De lägre utbildade ser ofta på politiken som ett flöde av abstrakta tal av "fintalare", och forskning har visat att enbart en tredjedel av dem anser att politiker besitter förmågan att lösa problem (Bovens & Wille 2010). Bland de högre utbildade anser nästan hälften att politiker kan lösa problem (Bovens & Wille 2010). Detta kan sägas vara en del av det som forskare döpt till "diploma democracy", som betyder att de lägre utbildade försvinner allt mer från politiken och de högre utbildade tar allt mer utrymme (Turper & Aarts 2017). Enligt diploma democracy-teorin är en av orsakerna till cyniskheten och missförtroendet som lågutbildade upplever en följd av att känna sig exkluderad från politiken, då en allt större majoritet politiker är högutbildade (Turper & Aarts 2017). På liknande sätt är de politiska ärenden allt mer i enlighet med de högre utbildades preferenser och prioriteter, eftersom de är överrepresenterade bland politiska aktörer (Bovens & Wille 2010). Detta kunde leda till att de högre utbildade har högre förtroende, eftersom de upplever att politiken behandlar ärenden som är viktiga för dem.

Som det tidigare nämndes bygger medborgarna upp sitt förtroende på basis av deras uppfattning av hur väl politiska aktörer och institutioner utför sitt arbete (Mayne & Hakhverdian 2017), och det är bland annat bakom denna fakta som utbildningens inverkan på politiskt förtroende kan förklaras. De invånare som har en högre utbildning har med större sannolikhet en bättre förmåga att hitta samt bearbeta den information som behövs för att kunna utvärdera olika institutioners prestationer (Mayne & Hakhverdian 2017), som leder till att det politiska förtroendet antingen rubbas eller förstärks. I sin undersökning bekräftar Hooghe, Marien och de Vroome (2012) detta påstående, då deras resultat visade att utbildning är starkt kopplat till förtroende, men att detta samband kan förklaras med de högre utbildades kognitiva förmågor.

Utbildningsnivåns inverkan på politiskt förtroende kan dessutom också förklaras genom individens egna handlingssätt. Ända sedan Almond och Verbas banbrytande verk 1963 har statsvetare gång efter gång visat att utbildningsnivån har en stor inverkan på hur intresserad av och aktiv inom politiken individen är (Bovens & Wille 2010). Det har hittats ett positivt samband mellan utbildning och tiden man lägger ner på att läsa nyheter, som är ett märkbart sätt att öka på sitt politiska kapital (Mayne & Hakhverdian 2017). Utöver detta är invånare med högre utbildning också mer sannolika att ta del av olika former av politiska aktiviteter,

som är ett ytterligare sätt att lära sig om hur de politiska institutionerna fungerar (Mayne & Hakhverdian 2017). Även Bovens & Wille (2010) har bevisat att de högre utbildade är signifikant mer sannolikt aktiva i så gott som alla olika former av politiskt deltagande än de lägre utbildade. Genom dessa typer av handlingar ökar individen på sin kunskap och uppfattning om det politiska läget samt aktörerna inom politiken.

En alternativ förklaring till varför utbildning har en inverkan på politiskt förtroende är att skillnaden inte givetvis ligger i nivåerna av politiskt förtroende, utan snarare i förtroendets natur (van Elsas 2014). Detta beror på att en individ med högre utbildning har högre förmåga att hitta och bearbeta information samt att engagera sig i politiken, som i sin tur är faktorer som har en inverkan på hur förtroendet konstrueras (van Elsas 2014). Därmed kan man tänka sig att förtroendet konstrueras på basis av olika faktorer bland de med lägre än de med högre utbildning (van Elsas 2014). Det finns dock vagt med undersökning i politiska förtroendets natur bland olika utbildningsnivåer, vilket gör att beviset för denna förklaring är bristfälligt (van Elsas 2014).

Orsaken till att utbildning ofta används som en kontrollvariabler i forskning om politiskt förtroende och att den ofta ger ett positivt samband kan också bero på faktorer som har en stark koppling till högre utbildning, men som inte beror på utbildningen i sig. Exempel på dessa är kognitiva förmågor och personlighetsdrag som kommer från familjemiljön man vuxit upp i (Oskarsson, Dinesen, Dawes, Johannesson & Magnusson 2017). Att utbildning ofta förblir en kontrollvariabel och inte har studerats mer ingående kan också förklaras med att utbildning inte är en politiskt synlig egenskap (Bovens & Wille 2010). Att vara lågutbildad är ofta kopplat till ett antal andra egenskaper såsom inkomst, etnicitet och kön, som i sin tur är synliga och politiskt relevanta faktorer (Bovens & Wille 2010).

Trots en stor mängd forskning som bekräftat ett positivt samband mellan utbildningsnivå och politiskt förtroende finns det också undersökningar som till forskarnas överraskning inte kommit fram till ett signifikant samband mellan dessa faktorer. Ett exempel är Delhey och Newtons (2003) undersökning, där forskarna misstänker att det överraskande icke-signifikanta resultatet kan bero på att utbildning är nära relaterat till framgång och välmående i livet, som är faktorer som har ett starkare samband med politiskt förtroende (Delhey & Newton 2003). En annan orsak till varför man inte hittat ett positivt samband mellan faktorerna är landets korruptionsnivå.

2.4.1. Utbildning, korruption och demokrati

Den ökande mängden demokratier i dagens värld är paradoxalt nog åtföljts av ett minskande politiskt förtroende, som kunde förklaras med att kritiska medborgare och korruption sänker nivåerna av förtroende (Catterberg & Moreno 2005). I forskning där man fokuserat på att undersöka utbildningens effekt på politiskt förtroende har man kommit fram till att förhållandet är beroende av landets politiska och institutionella kontext (Hakhverdian & Mayne 2012). Mycket av den tidigare forskningen som hittat ett positivt samband mellan utbildning och förtroende har använt data som samlats i konsoliderade demokratier där inkomstnivån varit relativt hög, medan analyser som hittat ett negativt samband ofta har använt data från nyare demokratier (Mayne & Hakhverdian 2017). De undersökningar som inte hittat ett statistiskt signifikant samband mellan utbildning och förtroende har ofta använt data från både nya och äldre demokratier (Mayne & Hakhverdian 2017). I sin undersökning fann Hakhverdian och Mayne (2012) att de högre utbildade upplevde högre förtroende än de lägre utbildade i de flesta länder, men att gapet mellan förtroendet bland högre och lägre utbildade varierade stort mellan olika länder. Undersökningen visade att då korruptionen i landet ökade, blev gapet mindre, försvann helt eller vände i motsatt riktning, så att de med högre utbildning upplevde lägre förtroende än de med lägre utbildning. Resultaten visade att utbildning har en positiv effekt på institutionellt förtroende i bland annat Finland och de nordiska länderna Danmark, Norge och Sverige (Hakhverdian & Mayne 2012). Däremot har det också hittats att utbildningsnivån inte hade en effekt på etablerade demokratier och västeuropa (Catterberg & Moreno 2005). I analyser som gjorts ytterom västeuropa har man dessutom hittat att utbildningens effekt på politiskt förtroende i en del länder inte är signifikant, och för länder belägna i Latinamerika, Subsahariska Afrika och postsovjetska länder har utbildningen en negativ effekt på politiskt förtroende (Kolczyńska 2020). Även Catterberg & Moreno (2005) hittade i sin undersökning att utbildning hade en negativ effekt på postsovjetska länder samt Latinamerika.

Detta bevisar att utbildningens effekt på politiskt förtroende är kontextbundet även i den meningen att korruptionsnivån i landet eller länderna där datan samlats ifrån har en inverkan på resultaten. Att effekten varierar så stort i mer korrupterade eller demokratiskt svaga länder har först på senare år fångat forskarnas uppmärksamhet, eftersom utbildning oftast fungerar enbart som kontrollvariabel (Kolczyńska 2020). Det finns än idag relativt få undersökningar

som fokuserar på uttryckligen utbildningsnivåns effekt på individens politiska förtroende, vilket gör att det ännu finns mycket att lära sig inom detta forskningsområde (Mayne & Hakhverdian 2017).

Huvudfynden i Hakhverdian och Maynes (2012) undersökning är att i länder med låg korruption har utbildning en positiv inverkan på politiskt förtroende, och i länder med relativt höga nivåer av korruption har utbildning en negativ inverkan på politiskt förtroende. Ett undantag till detta är de minst utbildade vars förtroende inte påverkas av korruption, alltså har man inte hittat ett statistiskt signifikant samband (Hakhverdian & Mayne 2012). Även Ugur-Cinar, Cinar och Kose (2020) har kommit fram till att utbildningens inverkan på förtroende är beroende av korruptionsnivån, och att utbildning och politiskt förtroende har ett negativt samband i länder med högre korruption. Finland anses idag vara det näst minst korrupterade landet i världen, med ett korruptionsperceptionsindex (CPI) på 87 av 100 år 2022 (Transparency International 2023). År 2019, då riksdagsvalsundersökningen som används i denna avhandling gjordes, var motsvarande index 86, och åren 2017-2018 var indexet 85 (Transparency International 2023). Mellan åren 2015 och 2022 har Finland som lägst varit tredje i rang enligt korruptionsperceptionsindexet, där första landet i rang är minst korrupterat och sista i rang är mest korrupterat (Transparency International 2023). Finland kan därmed klassas som ett land med låg korruption, och ifall tidigare undersökningars resultat håller, borde detta innebära att utbildningen har en positiv effekt på politiskt förtroende i Finland.

En alternativ förklaring till varför utbildningens inverkan på politiskt förtroende varierar i olika länder ligger bakom individens demokratiska värderingar. I sin undersökning har Kołczyńska (2020) hittat att demokratiska värderingar delvis medierar effekten av utbildning på politiskt förtroende, men att storleken av effekten är beroende av nivån av demokrati i landet. Analyserna visar att utbildning ofta positivt associerar med demokratiska värderingar oberoende av landets demokratiska nivå, men associationen är betydligt starkare i demokratiska länder än i icke-demokratiska länder (Kołczyńska 2020). Enligt Kołczyńskas (2020) modell leder den högre utbildade folkgruppens tidiga antagande av demokratiska värderingar och strävanden till systematiska mönster av överensstämmelse mellan de egna värderingarna och det politiska systemets värderingar. Detta innebär i institutionaliserade demokratier att kongruensen mellan de egna och politikens värderingar är högre för de högtbildade, vilket leder till högre nivåer av politiskt förtroende (Kołczyńska 2020). I

icke-demokratiska länder utan fria, rättvisa val och utan respekt för politiska rättigheter är situationen motsatt; kongruensen mellan egna och politikens värderingar är lägre för de högutbildade, vilket leder till att högutbildade har lägre politiskt förtroende än de lågutbildade (Kołczyńska 2020). Därmed hävdar Kołczyńskas (2020) modell att demokratiska värderingar fungerar som en mediator mellan utbildning och politiskt förtroende, och att denna medierade effekt är beroende av landets demokratiska nivå.

I länder med hög demokratisk nivå är demokratiska värderingar positivt förknippade med förtroende för parlamentet, och omfattningen av denna association minskar då demokratinivån sjunker (Kołczyńska 2020). Finland klassas som ett land med hög demokratisk nivå som presterar bra i demokratins alla fyra grundpelare; representation, rättigheter, rättfärdighet och deltagande (International Institute for Democracy and Electoral Assistance 2023). Ifall Kołczyńskas (2020) teori stämmer, borde detta innebära att de högutbildade i Finland har större politiskt förtroende än de med lägre utbildning. Enligt Kołczyńska (2020) finns det flera olika sätt för hur utbildning kan göra individer mer demokratiskt inriktade, och många av dem är indirekta. Det är därmed inte givetvis utbildningen i sig som gör individen demokratiskt inriktad, utan snarare de egenskaper som hen antar genom flera år av studier.

2.5. Tidigare forskning

Politiskt förtroende är ett utforskat ämne, men det finns en del motstridiga resultat och kunskapsluckor inom området kvarstår fortfarande. Vissa har även hävdad att trots att politiskt förtroende anses vara ett viktigt undersökningsobjekt står det i nuläget på en svag teoretisk och empirisk grund (Schneider 2016). Till följande presenteras tidigare forskning inom området. Syftet med detta avsnitt är att skapa en helhetsbild över forskningsområdet, som samtidigt beskriver hur brett och mångfacetterat forskningen inom politiskt förtroende kan vara som bäst.

Som det redan framkommit används utbildning ofta som en kontrollvariabel i forskningar om politiskt förtroende, samma gäller ålder och kön. Tidigare forskning har inte lagt specifikt

fokus på någon av dessa tre faktorer. Däremot har tidigare forskning ofta hittat korrelationer mellan politiskt förtroende och social bakgrund, kön, kognitiv förmåga, utbildning och yrkesstatus (Schoon & Cheng 2011). Ett vanligt forskningsområde då det kommer till politiskt förtroende är hur det samspelar med mellanmänsklig tillit i samhället. Som exempel har Andrews, Jilke & Van de Walle (2014) forskat i ämnet och kommit fram till att högt förtroende för institutioner är sammankopplat till högre nivåer av upplevd social kohesion. I samma undersökning visade resultaten att människor med ekonomiska svårigheter ofta hade en mer negativ bild av sociala kohesionen, men om dessa samtidigt hade högt förtroende för politiska institutioner så upplevde de ändå att spänningen mellan sociala grupper var mindre seriös (Andrews, Jilke & Van de Walle 2014).

En annan aspekt av politiskt förtroende som tidigare forskning fångat upp är hur medborgarnas attityder gentemot välfärdsreformer hänger ihop med politiskt förtroende. Enligt Garritzmann, Neimann & Busemeyers (2021) undersökning ökar politiskt förtroende politikernas spelrum i den mån att ju högre förtroendet gentemot regeringen är, desto mer villiga är medborgare att godta framtidsinriktade välfärdsreformer. Dessa resultat får understöd av en undersökning i Tyskland som visade att ju mera människor litar på institutioner och aktörer, desto mer sannolikt är det att man stöder regeringens politik, även om de inte har en direkt positiv inverkan på ens egna liv (Gabriel & Trüdingen 2011). Dessa undersökningar visar tydligt vilken roll politiskt förtroende har i samhället.

Tidigare forskning har också undersökt hur hälsa hänger ihop med politiskt förtroende. Forskare har hittat att dålig hälsa är kopplat till icke-institutionellt deltagande medan god hälsa ökar traditionellt institutionellt deltagande i politiken, och dessa skillnader sägs förklaras av skillnader i politiskt förtroende (Mattila 2020). Andra undersökningar har också kommit fram till liknande resultat, som till exempel Mattila och Rapelis (2018) forskning som prövade teorier om varför personlig hälsa kan påverka politiskt förtroende. Resultaten visade att människor med dålig hälsa rapporterade lägre nivåer av politiskt förtroende än de med god hälsa (Mattila & Rapeli 2018). Detta gäller enligt Lindström & Mohseni (2009) också psykisk hälsa, då deras undersökning visade att lågt förtroende mot riksdagen hade en signifikant koppling till dålig mental hälsa.

En del forskare har även undersökt ifall kön har en effekt på politiskt förtroende, vilket är intressant med tanke på denna avhandling då kön används som kontrollvariabel. Enligt

empirisk undersökning varierar skillnaderna i politiskt förtroende bland män och kvinnor till en så stor grad att man inte kan göra en generaliserad slutsats om vilken skillnaden är och hur den ser ut. Tidigare forskning har alltså visat motstridiga resultat om könsskillnader i politiskt förtroende. En del forskare har kommit fram till resultat som tyder på att det inte finns någon könsskillnad alls, såsom Leigh (2006) vars forskningsresultat inte visade någon statistiskt signifikant skillnad mellan män och kvinnors politiska förtroende. Willis, Smith och Devine (2021) gjorde en undersökning där urvalet bestod av människor från Italien, Storbritannien och USA, där resultaten visade att det finns tydliga könsskillnader i förtroende mot politiska ledare i USA, men inte i Italien eller Storbritannien. Samma undersökning visade att kvinnor upplevde lägre politiskt förtroende i alla tre länder, men det var statistiskt signifikant enbart i USA (Willis, Smith & Devine 2021). Willis, Smith och Devine (2021) hävdar att största delen av tidigare forskning visat att det finns könsskillnader i politiskt förtroende i västerländska demokratier. I en undersökning om liberala attityder och politiskt förtroende hittade Schoon, Cheng, Gale, Batty och Deary (2010) att de människor som hade lägre social status visade mindre politiskt förtroende än de med högre status, och att männen i denna grupp visade ännu lägre förtroende än kvinnorna.

Ett problem som tidigare forskning fångat upp är utmaningen med att undersöka förtroendet i många länder samtidigt. Problemet uppstår då man inkluderar länder med olika typer av regimer och omständigheter, eftersom detta ökar risken för mätfel som i sin tur har skadliga konsekvenser för de statistiska analyserna (Schneider 2016). Forskare har ofta löst problemet genom att skapa olika poängsumman eller medeltal av indikatorer för institutioners förtroende, men genom att använda dessa antar man att de är pålitliga mått på förtroende samt att de betyder samma sak i alla inkluderade länder (Schneider 2016). Trots att komparativa undersökningar i politiskt förtroende blivit allt vanligare under de två senaste årtionden, har tidigare forskning lagt väldigt lite uppmärksamhet till konstruktionsvaliditeten i gränsöverskridande undersökningar (Schneider 2016). Detta är ytterligare ett problem inom politiska förtroendets forskningsområde som ännu inte har en lösning.

I Finland har politiskt förtroende forskats under en längre tid, och bland annat justitieministeriet och finansministeriet har publicerat publikationer där politiskt förtroende undersöks. Ett exempel är riksdagsvalsundersökningarna som har publicerats regelbundet sedan år 2003, varav riksdagsvalsundersökningen från år 2019 (Grönlund & Borg 2021) används i denna avhandling. I denna har man hittat att Sannfinländarnas anhängare har ett

betydligt lägre politiskt förtroende än de övriga riksdagspartiernas anhängare (Kestilä-Kekkonen & Sipilinen 2020). I riksdagsvalsundersökningen 2019 behandlas politiskt förtroende också genom medborgarnas förtroende för de politiska partiernas vallöften. Förtroende eller misstro för vallöften anses vara kopplat till vad medborgarna anser om politik och politiker i allmänhet (Ylisalo 2020). Finansministeriets publikation om politiskt och socialt förtroende i Finland behandlar politiskt förtroende väldigt brett, och ger en översikt av den senaste forskningen i politiskt förtroende.

I Finland har man också gjort liknande undersökningar som denna avhandling, där man till motsatsen av internationella forskare hittat att socioekonomiska variabler haft låg förklaringsgrad vad gäller politiskt förtroende. Med data från år 2011 och 2015 förklarade variablerna ålder, kön och utbildning tillsammans enbart 3,5 % av variationen i förtroendet (Bäck, Kestilä-Kekkonen & Söderlund 2016). I denna undersökning var utbildningens svaga effekt överraskande för forskarna, som hävdar att andra faktorer såsom politiskt intresse och medborgarkompetens täcker utbildningens effekt, eftersom dessa korrelerar så starkt (Bäck, Kestilä-Kekkonen & Söderlund 2016). Även Malmberg (2023) hävdar att socioekonomiska variabler gett svaga effekter för institutionellt förtroende, trots att det i riksdagsvalsundersökningen 2023 framkommit att kvinnor hade högre förtroende för alla institutioner förutom riksdagen och det parti man anser vara närmast ens egna värderingar. Skillnaderna mellan männens och kvinnornas förtroende var dock små (Malmberg 2023).

Tidigare undersökning som gjorts i Finland har också kommit fram till att utbildningsnivån har en betydelse för Finländares politiska förtroende. I sin undersökning hittade Metelinen (2021) att de med lägsta utbildningen samt de arbetslösa hade betydligt lägre politiskt förtroende än genomsnittet. Också Haavisto och Kiljunen (2009) har hittat att förtroendet för politiska aktörer såsom tjänstemän, rättssystemet, riksdagen och regeringen blir högre då utbildningsnivån stiger. I denna undersökning var dock individens politiska ståndpunkt mest avgörande för förtroendet, samtidigt som missnöje för partierna korrelerade positivt med ålder och negativt med utbildningsnivå (Haavisto & Kiljunen 2009). Haavisto och Kiljunen (2009) hävdar dock att variationen i förtroendet enligt befolkningsgrupp inte är särskilt stark i Finland. I riksdagsvalsundersökningen 2023 hittades ett starkt och konsistent mönster där politiskt förtroende stiger i takt med att utbildningsnivån stiger, vilket var särskilt tydligt då man jämförde de två lägsta utbildningsnivåerna med de två högsta utbildningsnivåerna (Malmberg 2023). Haavisto och Kiljunen (2009) hittade dessutom också en skillnad i

kvinnornas och männens förtroende för republikens president. I denna undersökning svarade 73 % av kvinnorna att de har förtroende för presidenten, medan motsvarande tal för männen var 51 % (Haavisto & Kiljunen 2009).

2.6. Forskningsfråga och hypoteser

Tidigare forskning har visat att politiskt förtroende gör institutionernas arbete mer effektivt, gör marknaden mer smidig och minskar behovet av kontroll och övervakning i samhället (Listhaug & Ringdal 2008). På basis av detta kan man påstå att politiskt förtroende bland medborgarna är väsentligt för att en demokrati ska kunna fungera och må bra. Enligt forskning är det sannolikt att lågt politiskt förtroende leder till negativa attityder gentemot demokrati, vilket i sin tur innebär att man ser på politik som en onödig process och har lågt förtroende för demokratins representativa verktyg, som till exempel att rösta i val (Martin 2010). Att undersöka utbildningsnivåns inverkan på politiskt förtroende är motiverat eftersom tidigare forskning har kommit fram till varierande resultat, och någon entydig slutsats kan inte dras från dessa. Många forskningar har hittat ett signifikant och positivt samband mellan utbildning och politiskt förtroende (Hooghe, Marien & Oser 2017; Hooghe, Dassonneville & Marien 2015; Mayne & Hakhverdian 2017; Turper & Aarts 2017). Samtidigt finns det också undersökningar som hittat att utbildningens effekt på politiskt förtroende är signifikant enbart i vissa omständigheter (Hakhverdian & Mayne 2012; Ugur-Cinar, Cinar & Kose 2020), och undersökningar som inte hittat någon signifikant effekt alls (Delhey & Newton 2003; van Elsas 2014).

Man kan alltså inte säga att utbildningsnivån har eller inte har en effekt på politiskt förtroende i Finland, vilket är en ytterligare orsak till varför ämnet behöver vidare undersökas. Syftet med denna avhandling är att ta reda på vilken inverkan utbildningsnivå har på politiskt förtroende, och forskningsfrågan lyder som följande:

Har utbildningsnivån en effekt på finländarnas nivåer av politiskt förtroende?

Eftersom det enligt teorin är möjligt att det diffusa politiska förtroendet och det specifika politiska förtroendet upptar olika nivåer beroende på dagliga politikens läge, kommer jag även undersöka ifall utbildningsnivåns effekt är olika för dessa två typer av förtroende. En ytterligare forskningsfråga blir därmed som följande:

Är utbildningsnivåns effekt på politiskt förtroende olika för det diffusa och det specifika förtroendet bland röstberättigade i Finland?

På basis av teorier om politiskt förtroende och tidigare forskning i ämnet kommer hypoteserna att byggas upp. Den första hypotesen baserar sig på teorin om att utbildning har en positiv inverkan på politiskt förtroende i konsoliderade demokratier med relativt hög inkomstnivå (Mayne & Hakhverdian 2017). Enligt tidigare redovisning kan det konstateras att Finland är ett land med låg korruption. Eftersom tidigare forskning kommit fram till att utbildning har en inverkan på politiskt förtroende, finns det skäl att göra upp en hypotes för denna avhandling om att utbildning har en positiv effekt på politiskt förtroende i Finland. Nollhypotesen och huvudhypotesen lyder därmed som följande:

H⁰: Utbildningsnivån har inte en statistiskt signifikant effekt på politiskt förtroende.

H¹: Utbildningsnivån har en positiv effekt på politiskt förtroende.

Hypotesen för den andra forskningsfrågan byggs upp på basis av teorin om diffust och specifikt förtroende, enligt vilken det diffusa förtroendet är mer stabilt och inte påverkas av misslyckanden och skandaler inom politiken lika lätt som det specifika förtroendet (Norris 2017). Därmed görs följande hypotes:

H²: Utbildningsnivåns effekt är större för det diffusa politiska förtroendet än för det specifika politiska förtroendet.

Hypoteserna kommer i avhandlingen att testas genom statistiska analyser enligt metoden som presenteras i nästa kapitel.

3. Material och metod

I detta kapitel presenteras det material och den metod som används för att få svar på forskningsfrågan som presenterades i föregående stycke. I detta kapitel motiveras de olika valen som gjorts i forskningsprocessen. Även fördelar och nackdelar med materialet och metoden diskuteras, för att uppmärksamma möjliga brister som dessa kan inneha.

3.1. Riksdagsvalsundersökningen 2019

För att få svar på forskningsfrågan kommer jag använda material från riksdagsvalsundersökningen 2019 (Grönlund & Borg 2021). Detta material lämpar sig för undersökningen eftersom det mäter politiskt förtroende på ett mätbart sätt, alltså genom en numerisk skala. Enligt undersökning anses röstande dessutom vara den minst krävande formen av politiskt deltagande (Bowens & Wille 2010), vilket gör det mer sannolikt att även de minst aktiva och intresserade också röstar och därmed är inkluderade i datan. För materialet innebär detta att det i datan ingår en stor mångfald individer som är olika aktiva, intresserade och kunniga i politik. Som även den deskriptiva statistiken visar är de olika utbildningsnivåerna väl representerade i materialet, vilket är igen en orsak till varför materialet lämpar sig för denna avhandling.

Datan som används i avhandlingen har producerats av valforskningskonsortiet i Finland och datainsamlingen är gjord genom en enkät. Enkäten gjordes genom besöksintervjuer med hjälp av en strukturerad enkät (Grönlund & Borg 2021). Enkätstudier är ett vanligt sätt att observera trender, åsikter och attityder hos en population (Edmonds & Kennedy 2017). För att en enkätundersökning ska kunna ge pålitliga resultat måste urvalet vara tillräckligt stort samt representera populationen (Heikkilä 2014). Riksdagsvalsundersökningens enkät har sammanlagt 1598 respondenter som valdes genom ett kvoturval för att representera den röstberättigade populationen i Finland (Grönlund & Borg 2021). Detta kan klassas som ett stort urval. Fördelen med stora urval är att de i statistiska analyser kan fånga upp även mindre skillnader och svaga samband som signifikanta, precisionen förbättras och extremvärden spelar mindre roll (Djurfeldt, Larsson & Stjärnhagen 2010).

Ett problem med materialet är att det är samlat genom en enkät där respondenterna tolkat frågan enligt egen bedömning och sedan utvärderat sig själva. Detta kan leda till att olika respondenter tolkat frågan på olika sätt (Fallon 2016), och därmed är analysen beroende av människors egna uppfattningar om frågan och sitt förtroende. I forskning om politiskt förtroende är detta dock en nackdel som är svår att kringgå, eftersom politiskt förtroende inte är något som kan observeras utifrån. Det bör också uppmärksammas att ett stort problem med att mäta politiskt förtroende är att det är svårt att skilja mellan politiskt förtroende och utvärdering av regeringen, vilket kan leda till problem med operationaliseringen i undersökningen (Catterberg & Moreno 2005). Detta beror på att politiskt förtroende är starkt förknippat till hur politiska institutioner presterar, och därför är det svårt att skilja isär på förtroende och utvärdering (Catterberg & Moreno 2005). En fördel med materialet som används i denna avhandling är att enkäten utreder respondentens förtroende för flera olika institutioner och aktörer, vilket gör att respondenten är tvungen att reflektera över sitt förtroende skilt för alla alternativ. Detta öppnar upp för respondenten att förtroende inte enbart omfattar regeringen, och därmed kan man anta att förtroendet som respondenten anger faktiskt är förtroende och inte en utvärdering av regeringens prestationer.

I enkätundersökningar finns det alltid risk för urvalsfel, vilket innebär att urvalet inte representerar populationen man undersöker (Stern, Bilgen & Dillman 2014). Materialet som används i denna avhandling är regionalt och sociodemografiskt representativt eftersom det är viktat att representera populationen enligt respondenternas språk, ålder, kön och valkrets (Grönlund & Borg 2021). Ett annat problem som kan uppstå med enkätundersökningar är täckningsfel, som innebär att en del av populationen inte haft möjlighet att inkluderas i urvalet (Stern, Bilgen & Dillman 2014). Urvalet har gjorts på basis av alla röstberättigade i riksdagsvalet som var bosatta i Finland, med Åland som undantag (Grönlund & Borg 2021). Därmed är risken för täckningsfel i datan litet. Det är också möjligt att det uppstår mätfel, som betyder att respondenternas angivna värde inte stämmer överens med det sanna värdet (Stern, Bilgen & Dillman 2014). Risken för mätfel ökar av till exempel otydligt ställda frågor i enkäten, men genom att använda data som är producerat av erfarna och professionella undersökare minimeras risken för detta problem.

Det finns dessutom också vissa felkällor i statistiska metoder som kan bero på materialet som används. För denna avhandling är den mest väsentliga felkällan bortfall, som inom kvantitativa undersökningar innebär att respondenter låtit bli att svara på en enskild fråga

eller ett helt formulär, och blir speciellt problematiskt då bortfallet är systematiskt (Djurfeldt, Larsson & Stjärnhagen 2010). Detta kan leda till att en hel grupp individer är underrepresenterade i urvalet. I denna avhandling kontrolleras det för bortfall genom att redovisa för de olika enkätsvarens antal respondenter, alltså n . Ett annat möjligt problem är inmatningsfel, som ofta uppstår då man flyttar över data från enkäten till ett datorprogram (Djurfeldt, Larsson & Stjärnhagen 2010). Eftersom jag använder mig av färdigt material är det låg risk för denna typ av inmatningsfel, men det behöver vidkännas för att kunna undvika fel då jag omkodar variabler och gör egna analyser.

3.2. Val av metod

I valet av forskningsmetod är det viktigt att se till att den valda metoden lämpar sig för att svara på forskningsfrågan eller för att pröva hypoteserna (Scholl 2015). Syftet med en kvantitativ metod är att kvantifiera data och genomföra en statistisk analys för att förkasta eller bekräfta hypoteser (Habes, Ali & Pasha 2021). Kvantitativa metoder används ofta för att kartlägga en situation med hjälp av data som samlats in genom ett urval som representerar populationen (Heikkilä 2014), vilket är syftet i denna avhandling. I avhandlingen ämnas det politiska förtroendet bland de högre och lägre utbildade kartläggas och jämföras, samt kontrolleras genom olika kontrollvariabler. Metoden i denna avhandling är därmed kvantitativ dataanalys. Fördelen med kvantitativa metoder är att undersökningarna kan byggas upp på ett sätt att resultaten blir generaliserbara för en hel population, till skillnad från kvalitativa metoder där resultaten ofta gäller bara för de undersökta fallen (Djurfeldt, Larsson & Stjärnhagen 2010).

Då man gör en undersökning och väljer metoden och materialet till den är det viktigt att kritiskt granska studien från ett perspektiv som omfattar validitet och reliabilitet. Detta görs för att bli medveten om eventuella brister i undersökningen, men att ändå förstå att dessa brister inte direkt betyder att undersökningen är misslyckad eller ogiltig (Fallon 2016). För kvantitativa metoder finns det tre minimikriterier som måste uppfyllas för att undersökningen ska nå en önskvärd standard. Dessa tre kriterier är objektivitet, reliabilitet och validitet (Scholl 2015).

Objektiviteten i en kvantitativ undersökning relaterar till undersökningsprocessen, vilket betyder att undersökningar måste vara systematiskt planerade och utförda samt följa den forskningssed som råder inom vetenskapsområdet (Scholl 2015). För denna avhandling innebär objektivitet i huvudsak att resultaten presenteras enligt vad de statistiska analyserna visar, oberoende om resultaten godkänner eller förkastar hypoteserna. Dessutom har en forskningsplan gjorts upp innan påbörjandet av arbetet. I forskningsplanen är avhandlingen systematiskt planerad, och möjliga forskningsproblem är beaktade. Med reliabilitet menas i sin tur hur noggranna resultaten är, alltså får resultaten inte vara slumpmässiga (Heikkilä 2014).

Eftersom icke-experimentella studier inte försöker manipulera eller kontrollera omständigheterna behöver man i dessa fall inte misstänka att det finns andra möjliga faktorer som kunde förklara orsakssambandet, alltså borde denna form av intern validitet tekniskt sett inte vara ett problem i icke-experimentella studier som denna (Edmonds & Kennedy 2017). Däremot finns det andra former av validitet som bör beaktas, såsom konstruktionsvaliditet, extern validitet, samt validitet av statistiska slutsatser (Edmonds & Kennedy 2017). Dessa olika former av validitet klumpas ofta ihop till ett stort paket som alla ingår i begreppet validitet (Morton & Williams 2009).

En undersökning anses uppfylla kravet om validitet om den mäter det den påstår att den mäter, vilket är förutsättningen för en god kvantitativ undersökning (Heikkilä 2014). Validitet kan bäst förstås som en bedömning av förhållandet mellan teoretiska utgångspunkten och empiriska indikatorer (Scholl 2015). Denna form av validitet kallas för konstruktionsvaliditet (Morton & Williams 2009). Variablerna som används i denna avhandling förväntas bidra till undersökningens validitet. Validitet av statistiska slutsatser innebär att det finns statistiskt signifikanta kovarianser mellan variablerna som undersöks, samt att effekten är av betydande storlek (Morton & Williams 2009). För denna avhandling innebär detta korrekt rapportering av signifikanstest och effekter. Validiteten kan också definieras som avsaknad av systematiska fel (Heikkilä 2014).

En av de största utmaningarna i samhällsvetenskaper är att uppnå intern validitet, som innebär att man kan anta ett kausalt samband inom undersökningens kontext (Jenkins-Smith & Ripberger 2017). Med extern validitet menas i sin tur i hur hög grad resultaten är

generaliserbara, och innebär att resultaten borde hålla även då de testas i andra situationer med olika personer eller dataset (Morton & Williams 2009). För Finland som undersöks i denna studie betyder detta att man på basis av resultaten kan göra ett generaliserat antagande om utbildningens effekt på de röstberättigades politiska förtroende. Om analysen visar att utbildningsnivån har en effekt på politiskt förtroende, kan man alltså anta att detta stämmer för finländare i allmänhet, inte enbart de som inkluderades i urvalet. Att resultaten borde hålla även med andra urval innebär i sin tur att liknande resultat borde framkomma även om man skulle använda till exempel riksdagsvalsundersökningen från tidigare eller följande år.

Metoden i denna avhandling är kvantitativ, och kommer göras med hjälp av statistiska analysmetoder. Till först presenteras deskriptiv statistik över materialet, för att skapa en helhetsbild av fenomenet som studeras. I den deskriptiva statistiken framkommer hur variabeln utbildning är uppdelad och hur många respondenter det finns i variabelns olika kategorier. Variabeln kön redovisas på liknande sätt som utbildningsnivå, och normalfördelningen i variabeln ålder undersöks. Därefter kommer medelvärdena för de olika kategorierna av politiskt förtroende att presenteras, för att få en uppfattning om politiska förtroendets nivåer innan regressionsanalysen tar plats.

3.2.1. Regressionsanalys som metod

I denna avhandling kommer den statistiska analysen att göras genom en regressionsanalys. Regressionsanalyser är en vanlig metod speciellt i pedagogiska, beteende- samt samhällsvetenskaper (Timothy 2013). Metoden används ofta för att undersöka verkliga fenomen i samhället istället för att undersöka fenomen i ett laboratorium (O'Brien & Sharkey Scott 2012). Metoden förväntas ge statistiska resultat på basis av vilka man kan göra slutsatser om hur det politiska förtroendet ser ut bland de olika utbildningsnivåerna i Finland samt huruvida det finns skillnader mellan dessa. Enligt forskning är regressionsanalyser bra på grund av dessa två specifika orsaker; regressionsanalysen ger en utförlig förklaring av den beroende variabeln, och effekten av en oberoende variabel är mer säker eftersom man också testat för andra faktorer som kan påverka den beroende variabeln (Lewis-Beck & Lewis-Beck

2016). Detta görs i avhandlingen genom att undersöka utbildningsnivåns effekt på politiskt förtroende, och sedan testa för ålder och kön för att försäkra effekten av utbildning.

Syftet med regressionsanalyser är att förstå i vilken mån en ändring i den beroende variabeln orsakar ändring i de oberoende variablerna medan övriga variabler är oändrade, efter att ett kausalt samband har bekräftats (O'Brien & Sharkey Scott 2012). Den beroende variabeln är det som man vill förklara (Thrane 2020), alltså i detta fall politiskt förtroende. En oberoende variabel är något som möjligen kan orsaka statistisk variation i den beroende variabeln (Thrane 2020), alltså i detta fall utbildning, kön och ålder.

Regressionsanalyser baserar sig på korrelationer, men en korrelation i sig är inget bevis på att den ena variabeln direkt påverkar den andra variabeln (O'Brien & Sharkey Scott 2012).

Regressionsanalysens statistiska test bygger på variansanalyser. En större varians mellan grupperna indikerar ett starkare samband, vilket i sin tur leder till en större sannolikhet för ett signifikant samband i det statistiska testet (Djurfeldt, Larsson & Stjärnhagen 2010). I en multipel regressionsmodell jämför man både den del av totala variansen som kan förklaras av de oberoende variablerna, samt den del av variansen som återstår, alltså residualen (Djurfeldt, Larsson & Stjärnhagen 2010). Då andelen av variansen som kan förklaras med de oberoende variablerna blir större, och då andelen av variansen som återstår i residualen minskar, ökar sannolikheten för statistisk signifikans (Djurfeldt, Larsson & Stjärnhagen 2010).

En förutsättning för regressionsanalyser är att de ingående variablerna är kvantitativa, men fördelen med metoden är att även binära variabler här kan behandlas som kvantitativa (Djurfeldt, Larsson & Stjärnhagen 2010). I denna avhandling är både kön och utbildningsnivå binära variabler, eftersom de är delade i två olika kategorier och kan därmed anta enbart två olika värden. Så länge som den beroende variabeln är icke-binär och kvantitativ kan alla typer av variabler ingå i analysen (Djurfeldt, Larsson & Stjärnhagen 2010). I detta fall är politiskt förtroende den beroende variabeln, och den kan anta ett värde mellan 0 och 10. Då man gör en multipel regressionsanalys kan man dessutom hantera flera oberoende variabler på en gång (Djurfeldt 2009), vilket är till fördel i denna avhandling då det finns sammanlagt tre stycken oberoende variabler.

Den valda metoden har dock också nackdelar som behöver beaktas då analysen görs och framför allt tolkas. Styrkan i kvantitativa metoder är att man kan fånga regelmässigheter och

mönster, men om man vill hitta individuella och unika variationer fångas dessa bäst upp med kvalitativa metoder (Djurfeldt, Larsson & Stjärnhagen 2010). Dessutom finns det också felkällor i de statistiska metoderna som är viktiga att erkänna, och till följande redovisas de felkällor som är relevanta för specifikt denna avhandling. I regressionsanalyser är det viktigt att beakta multikollinearitet, som betyder att de oberoende variablerna korrelerar sinsemellan, vilket kan påverka resultaten negativt (Djurfeldt, Larsson & Stjärnhagen 2010).

Multikollinearitet är dock lätt att granska för i programmet SPSS, då man kan ta ut kollinearitetsdiagnostik som visar ifall det finns problem med korrelation i de oberoende variablerna. Kollinearitetsdiagnostiken görs genom att begära en VIF-faktor i analysen man gör. Om ett enskilt VIF-värde överstiger med 2.5 anses det finnas problem med multikollinearitet (Djurfeldt, Larsson & Stjärnhagen 2010).

Utöver detta behöver man i statistiska metoder också vara medveten om Typ I och Typ II fel. Med Typ I fel menas att man förkastar nollhypotesen trots att den är sann, och med ett p-värde på 0.05 sker detta i 5 fall av 100 (Djurfeldt, Larsson & Stjärnhagen 2010). Ett större urval minskar risken för att begå Typ I fel, eftersom utrymmet för slumpmässiga avvikelser då minskar (Djurfeldt, Larsson & Stjärnhagen 2010). Problemet med Typ I och II fel är dock att då risken för Typ I fel minskar, ökar risken för Typ II fel. Med Typ II fel menas att acceptera nollhypotesen trots att den är falsk, och sannolikheten för att begå ett Typ II fel är ofta ett okänt tal (Djurfeldt, Larsson & Stjärnhagen 2010). Med dessa typfel i baktankarna är det dessutom viktigt att komma ihåg att om man inte i statistiska analysen hittar stöd för mothypotesen betyder detta inte automatiskt att nollhypotesen är sann (Djurfeldt, Larsson & Stjärnhagen 2010). Dessutom är det också viktigt att notera att alla statistiska samband inte nödvändigtvis är orsakssamband.

Regressionsanalyserna görs i statistikverktyget SPSS. I analysen är b-koefficienterna av stor betydelse, eftersom koefficienten anger den betydelse som de oberoende variablerna har i den totala regressionen (Djurfeldt, Larsson & Stjärnhagen 2010). Tolkningen av en regressionskoefficient för en dummyvariabel sker på ett lite annorlunda sätt, nämligen anger den hur mycket högre det förväntade värdet är på y för dem som är kodade 1, i jämförelse med de som är kodade 0 (Djurfeldt 2009).

3.3. Variabler

För att bidra till undersökningens reliabilitet kommer variablerna som används i analysen till följande att beskrivas i detalj. Reliabilitet förutsätter att analyserna kan upprepas med samma material och metoder och ge samma resultat (Heikkilä 2014). För att detta ska vara möjligt behöver både metoden som används samt de olika variablernas operationalisering definieras noggrant (Fallon 2016). Tidigare i detta kapitel har metoden och materialet som använts redovisats för noggrant, och då även variablerna nu beskrivs finns det förutsättningar för att upprepa undersökningen med andra dataset och urval.

För att en kvantitativ dataanalys ska lyckas krävs att materialet, alltså datan, lämpar sig för en statistisk analys. I denna avhandling är analysens syfte att undersöka effekten av utbildning på politiskt förtroende samt att testa ifall effekten håller om man kontrollerar för ålder och kön. Därmed är den beroende variabeln politiskt förtroende, och oberoende variablerna är utbildningsnivå, ålder och kön. Variabeln politiskt förtroende är kvantitativ, och kan anta värden mellan 0 och 10. Dessa värden beskriver till hur stor utsträckning respondenten upplever politiskt förtroende gentemot politiker och riksdagen. Det politiska förtroendet mäts i undersökningen genom följande frågeställning (Grönlund & Borg 2021):

K32. I vilken utsträckning har du förtroende för följande aktörer? Ange ditt förtroende för varje aktör på en skala från 0 till 10, där
0. ”har inte alls förtroende”
10. ”har fullständigt förtroende”

Respondenterna har svarat på frågan genom att ange en siffra mellan 0 och 10 som bäst motsvarar respondentens förtroende gentemot en politisk aktör eller institution. Detta innebär att politiskt förtroende mäts gentemot olika, specifika, aktörer genom en numerisk skala, vilket bidrar till konstruktionsvaliditeten i undersökningen. I denna avhandling är den politiska aktören politiker, och den politiska institutionen är riksdagen. I riksdagsvalsundersökningen frågades respondenterna hur högt förtroende de har för sammanlagt 15 olika politiska och statliga aktörer och institutioner. Till dessa hör bland annat republikens president, Europeiska Unionen, rättsväsendet, statliga och kommunala tjänstemän samt universitet och forskningsinstitut (Grönlund & Borg 2021). Det är dock anmärkningsvärt att notera att frågan inte specificerar en tidsperiod för respondenten. Detta

betyder att respondenterna kan svara på basis av hur man känt den senaste veckan, eller utifrån en period på tiotals år under vilken man utvärderat de olika aktörerna (Norén Bretzer 2005).

I avhandlingen kommer både det specifika förtroendet och det diffusa förtroendet att mätas. Detta på grund av att det enligt teorin kan finnas skillnader i diffust och specifikt politiskt förtroende beroende på tidpunkten under vilken man mäter nivån av förtroende. För att mäta specifikt förtroende används variabeln K32_5 Politiker från riksdagsvalsundersökningen. För att mäta diffust förtroende används variabeln K32_3 Riksdagen. Följande variabler har valts eftersom de bäst representerar det specifika samt diffusa politiska förtroendet från de alternativ som fanns tillgängliga i materialet som används. Det bör dock nämnas att den mest diffusa formen av politiskt stöd ofta anses vara förtroende för demokratin, men eftersom denna fråga inte fanns i enkäten används förtroende för riksdagen istället. Förtroende för riksdagen anses också vara en form av diffust politiskt förtroende (Parker, Parker & Towner 2014). Utöver förtroende för politiker och förtroende för riksdagen hade även republikens president, politiska partier och regeringen varit möjliga alternativ. Republikens president utslöts eftersom den sittande presidenten under riksdagsvalet 2019, Sauli Niinistö, var väldigt omtyckt, vilket kunde göra att nivån av förtroende gentemot presidenten inte skulle motsvara den verkliga nivån av politiskt förtroende, utan snarare motsvara hur omtyckt president Niinistö är. Förtroendet för politiska partier och regeringen utslöts eftersom de inte är lika specifika som enskilda politiker, vilket betyder att kvar blev förtroende för politiker. Tidigare forskning har också ofta använt förtroende för riksdagen som mått för diffust politiskt förtroende (Kołczyńska 2020; Bäck & Kestilä 2009; Catterberg & Moreno 2005; Martin 2010). Politiker som mått för politiskt förtroende har också använts (Bäck & Kestilä 2009), men detta är inte lika vanligt eftersom många undersökningar är intresserade av det diffusa politiska förtroendet snarare än det specifika förtroendet.

Utöver att det diffusa och specifika förtroendet undersöks skilt, kommer också ett index att skapas som ett allmänt mått för politiskt förtroende. Genom att skapa ett index kan ett allt större antal respondenter analyseras i samma regression. Innan jag skapar indexet kollar jag Cronbachs alfa, som är ett av de vanligaste sätten att kontrollera för intern konsistens och därmed öka på reliabiliteten i undersökningen. För Cronbachs alfa räknas allting över 0,70 som ett bra värde, och ifall värdet är lägre än detta så finns det troligtvis problem med reliabiliteten (Pelham 2013). Genom att köra en analys på variablerna förtroende för politiker

samt förtroende för riksdagen får jag ett Cronbachs alfa värde på 0,86, vilket betyder att de variabler som indexet kommer att skapas med har hög intern konsistens, och därmed även mäter samma sak. Efter att ha kontrollerat för denna statistiska fallgrop kan indexet göras, vilket sker genom följande formel:

$$(\text{förtroende för politiker} + \text{förtroende för riksdagen}) \div 2$$

Variabeln utbildningsnivå är kvantitativ och mäts på en ordinalskala, och variabeln kommer att omkodas. Att omkoda en variabel med många värden till en variabel med färre värden är en vanlig procedur speciellt för kvalitativa variabler, och det innebär inga förändringar i mätnivån (Djurfeldt, Larsson & Stjärnhagen 2010). I enkäten har respondenterna angett sin utbildning enligt följande svarsalternativ (Grönlund & Borg 2021):

D3. Vilken är din högsta utbildningsgrad eller examen?

1. Grundskola, klasserna 1–6, folkskola
2. Grundskola, klasserna 7–9, 10, mellanskola
3. Kort yrkesutbildning (yrkesskola, -institut, -kurs)
4. Yrkesutbildning på institutnivå
5. Studentexamen
6. Yrkeshögskoleexamen eller motsvarande
7. Universitetsexamen (kandidat eller magister)
8. Vetenskaplig forskarexamen
96. Ingen utbildning
97. Vill ej uppge (spontant)
98. Vet ej (spontant)
99. Missing

Variabeln kommer att omkodas till två kategorier där den första kategorin (0) är lägre utbildning (värden 1-5) och den andra kategorin (1) är högre utbildning (värden 6-8). Eftersom variabeln enbart kan anta två värden är det en binär variabel, även kallad dummy-variabel. Denna indelning görs på grund av att jag i avhandlingen enbart är intresserad av skillnaden mellan de lägre och högre utbildade, och därför är flera kategorier inte nödvändiga för att uppnå avhandlingens syfte. De som inte har någon utbildning alls, de som inte uppgett sin utbildningsnivå samt de som inte svarat på frågan i enkäten (värden 96-99) kommer inte att beaktas i analysen.

Till följande presenteras kontrollvariablerna kön och ålder. Genom att använda kontrollvariabler stärks den interna validiteten i avhandlingen, eftersom kön och ålder båda kan vara en alternativ förklaring till eventuella variationer i politiskt förtroende. Den interna validiteten anses dock som problematisk eftersom det i samhällsvetenskaper ofta finns flera olika förklaringar till variationer i fenomenet man undersöker, vilket gör det svårt att utesluta att en ändring beror på en specifik faktor (Jenkins-Smith & Ripberger 2017).

Variabeln kön kommer i detta fall att vara en kvalitativ dikotom variabel, där värdena som kan antas är man och kvinna. Detta på grund av att antalet respondenter som angett sitt kön vara något annat än man eller kvinna är så lågt ($n=2$) att det inte går att använda i en statistisk analys. I riksdagsvalsundersökningens enkät har respondenterna angett sitt födelseår istället för sin ålder, så variabeln ålder kommer att omkodas genom att subtrahera födelseåret från året då enkäten besvarades, alltså 2019. På detta sätt blir variabeln ålder respondentens ålder i år då enkäten fylldes i. Inför redovisningen av den deskriptiva statistiken kommer variabeln ålder också att omkodas till tre olika kategorier, för att närmare kunna studera medelvärdena för de olika åldersgruppernas politiska förtroende. I den första gruppen, 0, ingår 18-30 åringar, i den andra gruppen, 1, ingår 31-60 åringar och i den tredje gruppen, 2, ingår 61-99 åringar. Denna indelning gjordes för att den bäst fångar upp unga, medelålders, och äldre, och flera kategorier med mindre bredd hade därmed inte varit nödvändigt. Att enbart dela in respondenterna i två kategorier och ha en grupp unga och en grupp äldre hade dock varit för brett för att kunna göra påståenden om åldersgruppernas politiska förtroende.

4. Analys

I detta kapitel presenteras först den deskriptiva statistiken, och därefter följer en regressionsanalys för att utreda ifall utbildning har en signifikant effekt på politiskt förtroende. Den beroende variabeln i undersökningen är politiskt förtroende, och förtroendet mäts genom förtroende för politiker och förtroende för riksdagen samt genom ett index för politiskt förtroende. Den oberoende variabeln är utbildningsnivå, och i regressionsmodellen används också ålder och kön som kontrollvariabler.

4.1. Deskriptiv statistik

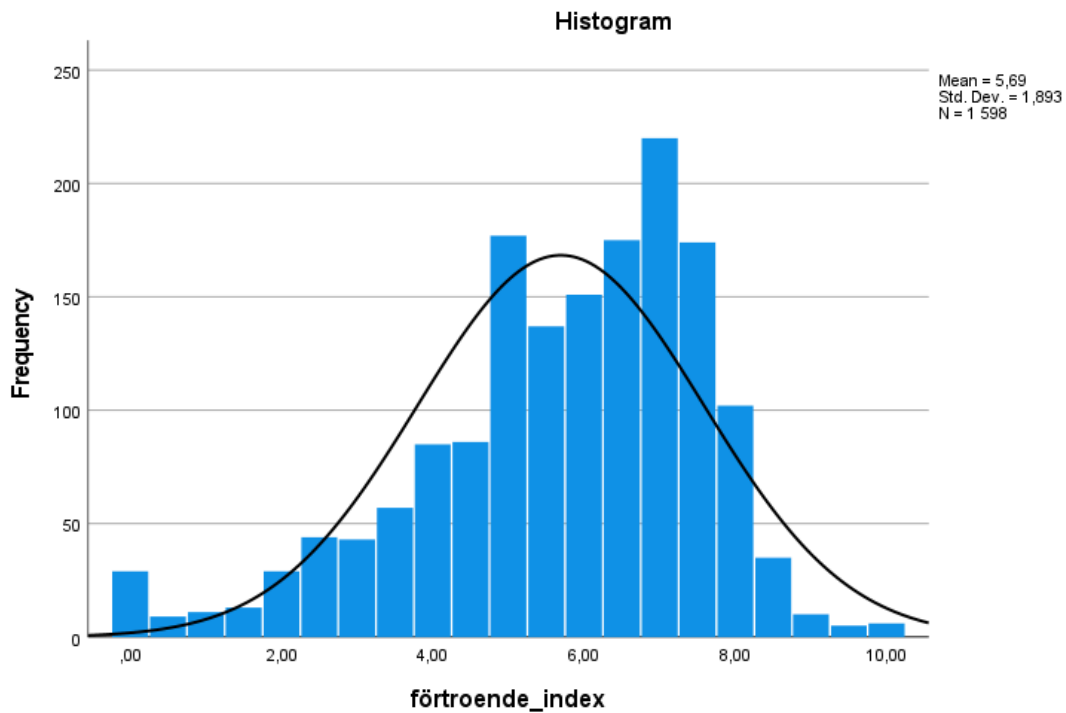
I tabellen nedan redovisas medelvärdena för politiskt förtroende i de olika utbildningsgrupperna. Tabellen visar att det högsta förtroendet är de högre utbildades förtroende för riksdagen (M= 6,38, Std. = 1,83), och det lägsta förtroendet är de lägre utbildades förtroende för politiker (M= 5,21, Std. 2,01). De högre utbildade har aningen högre förtroende för både riksdagen och politiker. Vad gäller politiska förtroendets medelvärde bland alla respondenter var förtroende för riksdagen (M= 6,09) aningen högre än förtroendet för politiker (M= 5,30), och i dessa kategorier var standardavvikelseerna också relativt höga (Std. 2,03 och Std. 2,01). I alla kategorier är förtroendet för riksdagen högre än förtroendet för politiker, vilket betyder att det diffusa politiska förtroendet är aningen högre än det specifika politiska förtroendet bland respondenterna i riksdagsvalsundersökningen 2019.

Tabell 1. Medelvärden för politiskt förtroende

Utbildningsnivå		riksdag	politiker
Lägre utbildning	Mean	5,96	5,21
	N	1097	1097
	Std. Deviation	2,10	2,01
Högre utbildning	Mean	6,38	5,51
	N	490	490
	Std. Deviation	1,83	1,81
Total	Mean	6,09	5,30
	N	1587	1587
	Std. Deviation	2,03	2,01

För indexet som skapades är medelvärdet för politiskt förtroende bland alla respondenter 5,69 och standardavvikelsen är 1,90. Medelvärdet placerar sig mellan förtroende för politiker (M= 5,30) och förtroende för riksdagen (M= 6,09), och standardavvikelsen är lägre än avvikelsen i

förtroende för politiker och förtroende för riksdagen. Genom att tolka kurvan som beskriver fördelningen av variabeln kan man konstatera att indexet är normalfördelat, vilket gör att problem som beror på variabelns skevhet kan uteslutas.

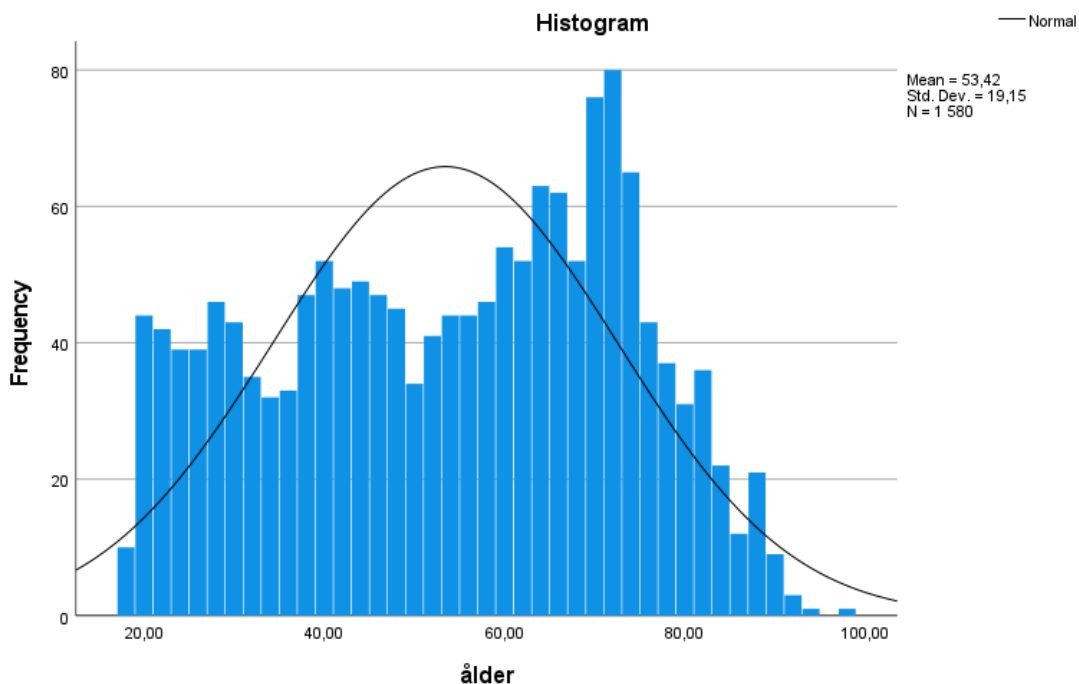
Figur 1. Fördelning av index för politiskt förtroende.

Enkäten som datan samlades in genom har sammanlagt 1598 svar. Av dessa placerar sig 1097 respondenter till kategorin lägre utbildning (värden 1-5) och 490 respondenter till kategorin högre utbildning (n=490). Frågan om utbildningsnivån har sammanlagt 1587 svar som kan inkluderas i analysen. De som inte har någon utbildning alls (n= 1) samt de som inte svarat på frågan (n= 10) beaktas inte. Den procentuellt vanligaste utbildningen bland respondenterna är en kort yrkesutbildning (25,7 %).

Tabell 2. Respondenternas utbildningsnivå

	n	%
Lägre utbildning	1097	69,1
1. Grundskola, klasserna 1–6, folkskola	77	4,8
2. Grundskola, klasserna 7–9, 10, mellanskola	153	9,6
3. Kort yrkesutbildning (yrkesskola, -institut, -kurs)	411	25,7
4. Yrkesutbildning på institutnivå	283	17,7
5. Studentexamen	173	10,8
Högre utbildning	490	31,1
6. Yrkeshögskoleexamen eller motsvarande	213	13,3
7. Universitetsexamen (kandidat eller magister)	258	16,1
8. Vetenskaplig forskarexamen	19	1,2
Värden 1-8	1587	99,3

Respondenternas medelålder är 53 år. Den yngsta som svarat på enkäten var 18 och den äldsta som svarat på enkäten var 98 då riksdagsvalsundersökningen gjordes. Även variabeln ålder kan sägas vara normalfördelad.

Figur 2. Åldersfördelning bland respondenterna

Genom att dela upp ålder i tre olika kategorier kan man se en del skillnader i förtroendets medelvärde i de olika åldrarna. I alla tre kategorier är förtroendet för politiker lägre än förtroendet för riksdagen. Det lägsta medelvärdet för politiskt förtroende är förtroende för politiker i ålderskategorin 31-60 år, där medelvärdet är 5,10. Det högsta förtroendet i åldersindelningen finns i ålderskategorin 61-99 där medelvärdet för förtroende för riksdagen är 6,40. Enligt medelvärdesanalysen för ålder har 18-30 åringarna det lägsta förtroendet och 61-99 åringarna det högsta förtroendet.

Tabell 3. Medelvärden för politiskt förtroende enligt ålder

Ålder		riksdag	politiker
18-30	Mean	5,81	5,15
	N	263	263
	Std. Deviation	2,10	2,10
31-60	Mean	5,88	5,10
	N	651	651
	Std. Deviation	2,16	2,03
61-99	Mean	6,40	5,55
	N	666	666
	Std. Deviation	1,83	1,92
Total	Mean	6,09	5,30
	N	1580	1580
	Std. Deviation	2,03	2,01

Av respondenterna har 707 personer angett man som kön (44,2 %) och 889 personer angett kvinna som sitt kön (55,6 %). De respondenter som angett sitt kön vara något annat (n= 2) inkluderas inte i analysen eftersom de är för få för att kunna dra statistiskt signifikanta slutsatser.

Då man skiljer åt respondenterna enligt könen man och kvinna kan man enbart se ytterst små skillnader i förtroendet. Både männen och kvinnorna hade 0,79 enheter högre förtroende för riksdagen än för politiker, men männens värden var aningen lägre i båda kategorierna. Skillnaderna i männens och kvinnornas förtroende är dock väldigt små, männens förtroende är enbart 0,14 enheter lägre än kvinnornas både för riksdagen och politiker.

Tabell 4. Politiskt förtroende bland män och kvinnor.

Kön		riksdag	politiker
Man	Mean	6,01	5,22
	N	707	707
	Std. Deviation	2,08	2,02
Kvinna	Mean	6,15	5,36
	N	889	889
	Std. Deviation	1,99	2,00
Total	Mean	6,09	5,30
	N	1596	1596
	Std. Deviation	2,03	2,01

De oberoende variablerna kontrollerades också för multikollinearitet genom VIF-faktorer. VIF-värdet för utbildning är 1,02, VIF-värdet för ålder är 1,02 och VIF-värdet för kön är 1,01. Eftersom alla värden är under 2,5 kan det konstateras att multikollinearitet inte är ett problem med dessa oberoende variabler.

4.2. Regressionsanalys

Till näst kommer regressionsanalyser göras för att undersöka ifall utbildningsnivå har en effekt på politiskt förtroende. Det kommer även kontrolleras för kön samt utbildningsnivå. Regressionsanalysen görs i flera omgångar för att först kunna undersöka politiskt förtroende för politiker och sedan politiskt förtroende för riksdagen. Därefter skapas ett index som ett gemensamt mått för politiskt förtroende. De första analyserna görs utan kontrollvariabler, varefter de tas med i modellerna. I regressionsanalyserna där utbildningsnivå och politiskt förtroende ingår innebär detta att b-värdet för utbildning anger hur mycket högre det

förväntade förtroendet för de högre utbildade är än för de lägre utbildade. Detta betyder med andra ord att om b-värdet för utbildning är 0,41, betyder regressionen att de med högre utbildning har 0,41 högre förtroende än de med lägre utbildning.

Utöver b-koefficienterna rapporteras även F-testet som berättar om en statistisk signifikant del av variansen i beroende variabeln fångas i regressionen, samt determinationskoefficienten R^2 som anger hur stor del av variansen i beroende variabeln beror på de oberoende variablerna (Djurfeldt, Larsson & Stjärnhagen 2010). Ifall modellen är statistiskt signifikant kommer dessutom också t-testet för b-koefficienterna att tolkas, för att avgöra om sambanden mellan beroende och oberoende variablerna är statistiskt signifikant (Djurfeldt, Larsson & Stjärnhagen 2010).

Den första regressionsanalysen gjordes med förtroende för politiker som beroende variabel, och utbildningsnivå som oberoende variabel. Modellen var signifikant, men förklarade enbart 0,5 % av variansen i den beroende variabeln, $F(1)= 7,74$, $p < ,005$. Effekten för utbildning var positiv och signifikant, $B= 0,30$, $p < ,005$.

Tabell 5. Regressionsanalys, förtroende för politiker.

Model	B	t	Sig.	F	R²
Modellen			< ,005	7,74	,005
(Constant)	5,21	85,98	,000		
utbildning	,30	2,78	< ,005		

I följande analys byttes den beroende variabeln ut till förtroende för riksdagen. Modellen var signifikant, men även denna förklarade enbart 0,9 % av variansen i den beroende variabeln, $F(1)= 14,46$, $p < ,001$. Oberoende variabeln utbildning var positiv och signifikant, $B= 0,42$, $p < ,001$.

Tabell 6. Regressionsanalys, förtroende för riksdagen.

Model	B	t	Sig.	F	R²
Modell			< ,001	14,46	,009
(Constant)	5,95	97,87	,000		
utbildning	,42	3,80	< ,001		

Till nästa inkluderas också kontrollvariablerna med i analyserna, för att kontrollera ifall utbildningens effekt är slumpmässig och snarare kan förklaras med andra faktorer. Följande regressionsanalys gjordes med förtroende för politiker som beroende variabel och utbildningsnivå, ålder och kön som oberoende variabler. Modellen var signifikant, men förklarade enbart 1,5 % av variansen i den beroende variabeln, $F(3)= 7,95$, $p < ,001$. Modellen visade att utbildningsnivåns effekt var positiv och signifikant, $B= 0,34$, $p < ,01$. Effekten för kontrollvariabeln ålder var också positiv och signifikant, $B= 0,01$, $p < ,001$. Kontrollvariabeln kön var inte signifikant.

Tabell 7. Regressionsanalys, förtroende för politiker med kontrollvariabler.

Model	B	t	Sig.	F	R²
Modell			< ,001	7,95	,015
(Constant)	4,25	19,00	< ,001		
utbildning	,34	3,12	< ,01		
ålder	,01	3,83	< ,001		
kön	,11	1,10	,27		

Följande regressionsanalys gjordes med förtroende för riksdagen som beroende variabel och kön, ålder och utbildningsnivå som oberoende variabler. Modellen var signifikant, och modellen förklarade 2,7% av variansen i den beroende variabeln, $F(3)= 14,53$, $p < ,001$. I

analysen var utbildningens effekt positiv och signifikant, $B= 0,48$, $p < ,001$.

Utbildningsnivåns effekt för politiskt förtroende var alltså aningen högre för riksdagen än för politiker. Effekten för kontrollvariabeln ålder var också positiv och signifikant, $B= 0,01$, $p < ,001$. Kontrollvariabeln kön var inte signifikant.

Tabell 8. Regressionsanalys, förtroende för riksdagen med kontrollvariabler.

Model	B	t	Sig.	F	R²
Modell			< ,001	14,53	,027
(Constant)	5,14	31,11	< ,001		
utbildning	,48	4,31	< ,001		
ålder	,01	5,36	< ,001		
kön	,01	,76	,45		

Efter att ha analyserat politiskt förtroende för politiker och riksdagen skilt, använder jag ett gemensamt index för både diffust och specifikt politiskt förtroende. I följande regressionsanalys är alltså både det specifika och det diffusa politiska förtroendet beaktat i den beroende variabeln, och utbildningsnivå fungerar som oberoende variabel. Modellen var signifikant, men förklarade enbart 0,8 % av variansen i den beroende variabeln, $F(1)= 12,39$, $p < ,001$. Variabeln utbildningsnivå var positiv och signifikant, $B= 0,36$, $p < ,001$.

Tabell 9. Regressionsanalys, politiskt förtroende.

Model	B	t	Sig.	F	R²
Modell			< ,001	12,39	,008
(Constant)	5,59	98,24	,000		
utbildning	,36	3,52	< ,001		

Till nästa inkluderas igen kontrollvariablerna i analysen. Följande regressionsanalys har politiskt förtroende som beroende variabel och utbildningsnivå, kön och ålder som oberoende variabler. Modellen var signifikant, men förklarade enbart 2,4 % av variansen i den beroende variabeln, $F(3)= 12,56$, $p < ,001$. Detta är en större förklaringsgrad än i modellen för förtroende för politiker, men mindre förklaringsgrad än i modellen för förtroende för riksdagen. Variabeln utbildning var signifikant med en positiv effekt, $B= 0,41$, $p < ,001$. Effekten för kontrollvariabeln ålder var också signifikant och positiv, om även ytterst liten, $B= 0,01$, $p < ,001$. Kontrollvariabeln kön var inte signifikant.

Tabell 10. Regressionsanalys, politiskt förtroende index med kontrollvariabler.

Modell	B	t	Sig.	F	R²
Modell			< ,001	12,56	0,024
(Constant)	4,86	31,58	< ,001		
utbildning	,41	3,97	< ,001		
ålder	,01	4,92	< ,001		
kön	,09	,99	,32		

I tabellen nedan finns alla regressionsanalyser som gjordes med kontrollvariablerna sammanfattade. I den första delen är den oberoende variabeln förtroende för politiker, i den andra delen är den beroende variabeln förtroende för riksdagen, och i den tredje delen är den beroende variabeln indexet för politiskt förtroende. I alla analyser var de oberoende variablerna utbildning, ålder och kön.

Tabell 11. Sammanfattning av regressionsanalyserna.

	Modell	B	t	Sig.	F	R²
Förtroende för politiker	Modell			< ,001	7,95	,015
	(Constant)	4,25	19,00	< ,001		
	utbildning	,34	3,12	< ,01		
	ålder	,01	3,83	< ,001		
	kön	,11	1,10	,27		
Förtroende för riksdagen	Modell			< ,001	14,53	,027
	(Constant)	5,14	31,11	< ,001		
	utbildning	,48	4,31	< ,001		
	ålder	,01	5,36	< ,001		
	kön	,01	,76	,45		
Index för politiskt förtroende	Modell			< ,001	12,56	,024
	(Constant)	4,86	31,58	< ,001		
	utbildning	,41	3,97	< ,001		
	ålder	,01	4,92	< ,001		
	kön	,09	,99	,32		

5. Resultat

Regressionsanalyserna visar att det finns en positiv, signifikant effekt av utbildning på politiskt förtroende i alla analyser. Den högsta signifikanta effekten som fångades upp i analysen var utbildningens effekt på förtroende för riksdagen, där $B = 0,48$. Detta innebär att de med högre utbildning har ungefär ett halvt skalsteg högre förtroende för riksdagen än de med lägre utbildning. Den lägsta signifikanta effekten av utbildning som analysen fångade upp är $B = 0,30$, i modellen där beroende variabeln är förtroende för politiker och oberoende variabeln är utbildningsnivå. Då kontrollvariablerna fördes med i analyserna blev utbildningens effekt aningen större än i analyserna där kontrollvariablerna inte var inkluderade. Det mest betydande som kontrollvariablerna visar är att utbildningens effekt på

politiskt förtroende inte är slumpmässig, eftersom effekten inte kan förklaras med kontrollvariablerna kön eller ålder. Effekten av kön var icke-signifikant i alla modeller, och hade därmed ingen signifikant effekt på politiskt förtroende i denna studie. Effekten av ålder var positiv och signifikant i alla modeller, men effekterna var relativt små. Detta innebär i sin tur att ålderns inverkan på politiskt förtroende är liten. Då analysen gjordes med indexet som skapades av både det diffusa och specifika förtroendet visade analysen att effekten av utbildningsnivån var aningen mindre än effekten för det diffusa förtroendet, och aningen högre än effekten för specifika förtroendet. Effekten av utbildningsnivån på politiskt förtroende var därmed mitt emellan effekten för diffust och specifikt förtroende, vilket också tyder på att resultaten är konsistenta.

Modellerna i analysen förklarar relativt små andelar av variansen i den beroende variabeln, då R^2 var mellan 0,005 och 0,027 i alla modeller. I praktiken innebär detta att om en modell förklarar 2,7 % av variansen i den beroende variabeln, finns 97,3 % av variansen i den beroende variabeln i en oberoende variabel som inte är inkluderad i regressionsmodellen (Thrane 2019). Modellerna i analysen blev aningen bättre då kontrollvariablerna kön och ålder fördes med, men effekterna som framkom var fortfarande relativt små, om än signifikanta och positiva. Determinationskoefficienten R^2 är dock svår att tolka, eftersom det utan måttstock från tidigare forskning i liknande undersökningar är svårt att säga till vilken grad förklaringsgraden är tillfredsställande (Thrane 2019). Generellt sett brukar man föredra modeller som har hög förklaringsgrad framför modeller som har en lägre förklaringsgrad (Thrane 2019).

Ifall jag velat ha en större förklaringsgrad i analyserna som gjordes, hade alltså flera oberoende variabler behövts. Enligt teorier om politiskt förtroende hade det kunnat vara till exempel ett mått för social tillit, eftersom det anses vara starkt kopplat med politiskt förtroende (Norén Bretzer 2005), och därmed kunde bidra till att förklara varianserna i analyserna. En annan faktor som också kunde ha haft en positiv inverkan på regressionsanalyserna är en variabel som mäter politiskt kunnande, som också enligt teorin har en effekt på politiskt förtroende (Mattila & Rapeli 2018). Både social tillit och politiskt kunnande är dock faktorer som är svåra att mäta, och även svåra att operationalisera. På grund av materialet som användes i analysen kan dessa variabler inte inkluderas i analysen, eftersom de inte mäts i riksdagsvalsundersökningen som datan är tagen från. Det hade dock inte varit ändamålsenligt att inkludera dessa faktorer i analysen, eftersom avhandlingens syfte

är att undersöka uttryckligen utbildningsnivåns inverkan på politiskt förtroende. Då huvudfokuset i denna studie är att undersöka utbildningens inverkan på politiskt förtroende är dock förklaringsgraderna i analyserna inte avgörande. En större förklaringsgrad hade behövts ifall syftet hade varit att undersöka variationen i förtroende, vilket inte är fallet i denna avhandling.

På basis av den statistiska analysens resultat kan nollhypotesen förkastas, och båda två hypoteserna godkännas. Hypoteserna i avhandlingen var följande:

H⁰: Utbildningsnivån har inte en statistiskt signifikant effekt på politiskt förtroende.

H¹: Utbildningsnivån har en positiv effekt på politiskt förtroende.

H²: Utbildningsnivåns effekt är större för det diffusa politiska förtroendet än för det specifika politiska förtroendet.

Nollhypotesen kan förkastas, alltså falsifieras, eftersom analysen fångade upp en signifikant effekt av utbildning på politiskt förtroende. I alla regressionsanalyser hittades en signifikant och positiv effekt av utbildning på politiskt förtroende, och därmed kan den första hypotesen godkännas. Dessutom var effekterna större i analyserna som gjordes med förtroende för riksdagen som beroende variabel än i de analyser med förtroende för politiker som beroende variabel, vilket betyder att utbildningsnivåns effekt var större för det diffusa politiska förtroendet, precis som antagandet var i den andra hypotesen. Att nollhypotesen kunde förkastas och båda hypoteserna godkännas är ett starkt tecken på att resultaten av den statistiska analysen stämmer överens med den teoretiska referensramen i avhandlingen, eftersom hypoteserna byggts upp på basis av de förväntningar som teorin gav.

Då man vidare ser på resultaten i ljuset av den teoretiska referensramen kan man fånga upp flera intressanta poänger. Den deskriptiva statistiken som presenterades till först stämmer i en stor grad överens med teorin, enligt vilken diffust politiskt förtroende ofta är högre än specifikt politiskt förtroende, eftersom det diffusa förtroendet byggs upp under en längre tid och är därmed mer stabilt (Easton 1979; Norén Bretzer 2005; Norris 2017). Statistiken visar att det diffusa politiska förtroendet var högre än det specifika förtroendet i båda utbildningsnivåerna. I detta fall kan detta bero på att det i Finland finns ett allmänt förtroende för riksdagen, som inte rubbas lika lätt av misslyckanden eller andra problemsituationer, som igen har en större effekt på det specifika förtroendet. I den deskriptiva statistiken

framkommer också att de med högre utbildning besitter en aningen högre nivå av både diffust och specifikt politiskt förtroende, vilket var förväntat.

En intressant poäng gällande kontrollvariablerna är att kön var icke-signifikant i alla modeller, vilket betyder att kön inte har någon effekt på politiskt förtroende bland de röstberättigade i Finland. Detta skiljer sig i viss mån från tidigare forskning i ämnet, då man i andra länder kommit fram till tydliga könsskillnader i politiskt förtroende (Willis, Smith & Devine 2021; Schoon, Cheng, Gale, Batty & Deary 2010). Som det i teorin framkom har resultaten gällande effekten av kön på politiskt förtroende dock varit inkonsistenta, och andra forskare har i sin tur inte hittat en signifikant effekt (Leigh 2006). Dessutom finns det ännu relativt lite undersökning i ämnet, så det kanske är för tidigt att säga vilken effekten generellt sett är. Det kan även poängteras att den deskriptiva statistiken visade att medelvärdet för kvinnornas politiska förtroende var aningen högre än männens, både i förtroende för riksdagen samt förtroende för politiker. Trots att skillnaderna inte var stora är detta ändå en intressant detalj, eftersom det inte finns någon konsensus om huruvida kvinnor eller män har högre politiskt förtroende samt vilken effekten är i en regressionsanalys.

Enligt den teoretiska referensramen som byggts upp på basis av flera olika verk, borde utbildningsnivå ha en positiv effekt på politiskt förtroende i konsoliderade demokratier med låg korruptionsnivå (Hakhverdian & Mayne 2012). Dessutom har demokratiska värderingar också visats vara positivt kopplade till förtroende för parlamentet (Kołczyńska 2020). På basis av dessa forskningar kunde man tro att effekten av utbildning på politiskt förtroende hade varit aningen större än de effekter som fångades upp i analysen. På basis av den teoretiska referensramen hade jag ändå förväntat mig hitta en effekt av utbildningsnivån på det politiska förtroendet i Finland, vilket jag gjorde. Resultaten i denna avhandling är därför intressanta, eftersom de är i enlighet med den presenterade teorin, men effekterna och andelen av varianserna som kunde förklaras med regressionsmodellerna var mindre än förväntat. Som exempel har en liknande undersökning gjorts med data från 2011 och 2015 där variablerna ålder, kön och utbildning tillsammans förklarade 3,5 % av variationen i politiska förtroendet (Bäck, Kestilä-Kekkonen & Söderlund 2016). Detta kunde tyda på att utbildningsnivån i sig inte är en stor prediktor för nivån av politiskt förtroende. Det är dock viktigt att påpeka att variabeln utbildning ändå var signifikant och positiv i alla analyser, och den hade även en större effekt än kontrollvariablerna som användes i analyserna.

En orsak till effektstorlekarna som fångades upp kunde vara att mycket av tidigare forskningen som gjorts hittat att utbildning har en negativ effekt på politiskt förtroende i nyare demokratier eller korrumperade länder, medan utbildningens positiva effekt som hittats i konsoliderade, icke-korrumperade länder haft större variation och inte varit lika konsistent (Mayne & Hakhverdian 2017). Om datainsamlingen hade skett vid en annan tidpunkt hade det därmed varit möjligt att resultaten varit annorlunda, men på grund av politiska förtroendets natur tror jag inte att skillnaderna till resultaten i denna avhandling hade varit av större betydelse. För att noggrannare undersöka detta behövs en mer longitudinell undersökning som mäter politiska förtroendet under flera tidpunkter under en längre tidsperiod. Detta kunde vara ett intressant ämne för vidare forskning att fördjupa sig i, eftersom man vet att medborgarnas politiska förtroende varierar med tiden. Genom denna typ av undersökning skulle man också få reda på ifall utbildningens effekt på förtroende ändrats med tiden, vilket kunde vara möjligt i ett land som Finland där allt fler är högutbildade och de socioekonomiska skillnaderna i samhället därmed ser annorlunda ut än förut.

5.1 Diskussion

Resultaten som denna avhandling kommit fram till är ännu ett bidrag till ett väl forskat område som är politiskt förtroende. Enligt redovisningar i avhandlingen och på basis av en bred litteratursökning som gjorts i forskningsprocessen kan jag konstatera att undersökningen om utbildningsnivåns effekt på politiskt förtroende fortfarande är begränsad. En återkommande utmaning inom forskningsområdet är att utbildningsnivån ofta används som kontrollvariabel, vilket gör att den får relativt lite uppmärksamhet i undersökningar. Det har visat sig vara mer ovanligt än vanligt att göra undersökningar där utbildningsnivåns inverkan på politiskt förtroende är i huvudfokus, vilket också gjort det utmanande att hitta litteratur om fenomenet samt information om hur tidigare forskning har analyserat detta. Resultaten i avhandlingen gör att tidigare undersökningar som kommit fram till liknande resultat nu står på lite starkare grund, eftersom det finns mera bevis på utbildningsnivåns positiva effekt på politiskt förtroende. Samtidigt ökar det dock också oklarheten inom fältet, där det också finns tidigare forskning vars resultat är motstridiga med resultaten i denna avhandling (Catterberg & Moreno 2005; Kolczyńska 2020).

I denna avhandling har principer för god forskning beaktats ända från början genom att göra upp en forskningsplan, men också längs med hela avhandlingen genom att diskutera och problematisera eventuella brister som avhandlingen kan ha. Genom att utförligt redovisa för och motivera de val som gjorts i forskningsprocessen har jag gjort processen och besluten som fattats i den transparent, vilket bidrar till uppfyllandet av principerna för en god forskning. Ett tema som upprepade gånger kommit upp är validitet och reliabilitet, som är centrala teman för att kunna göra en bra studie. En diskussion som ännu är värd att gå är diskussionen om extern validitet, som betyder att resultaten i en undersökning borde hålla också i andra situationer med olika personer eller dataset (Morton & Williams 2009).

Resultaten man kommer fram till ska alltså inte vara slumpmässiga eller stämma in enbart på det egna urvalet, men hur generaliserbar kan och ska en undersökning egentligen vara? En del variationer i resultaten är ofrånkomliga, men de huvudsakliga resultaten, i detta fall att utbildningsnivån har en effekt på politiskt förtroende, ska ändå hålla i andra, liknande analyser. Jag är positivt inställd till att man skulle få liknande resultat som jag kommit fram till om man skulle undersöka fenomenet under en annan tidpunkt, till exempel genom data från riksdagsvalsundersökningarna under 2000-talet. På grund av politiska förtroendets fluktuerande natur är det dock ändå möjligt att förtroendet sett väldigt annorlunda ut längre bak i tiden, vilket kunde göra att effekten av utbildning på politiskt förtroende ser annorlunda ut än i dag. Dessutom bör det också beaktas att demokratiskicket och hur ny demokrati det är frågan om har en stor inverkan på politiskt förtroende (Hakhverdian & Mayne 2012), vilket är en ytterligare utmaning med att undersöka utbildningens effekt på politiskt förtroende längre bak i tiden.

Denna studie och dess resultat är generaliserbar i den mån, att man kan göra ett påstående om finländarnas politiska förtroende samt utbildningens inverkan på detta. Dessutom tror jag också att man kunde få liknande resultat i välfärdsländer vars politiska skick och politiska värdegrund är nära Finlands. Dessa länder är ofta de nordiska länderna. Huruvida resultaten håller även i länder som är längre bort från Finland, både geografiskt och politiskt, är en komplicerad fråga. Å ena sidan borde utbildningsnivåns effekt hållas samma i etablerade demokratier med låg korruptionsnivå, men å andra sidan har socioekonomiska faktorer en stor inverkan på politiskt förtroende (Schoon & Cheng 2011; Andrews, Jilke & van der Walle 2014). Dessa socioekonomiska omständigheter skiljer sig allt mer från Finland ju längre bort man går. Återigen kan det konstateras att politiskt förtroende är ett mångfacetterat begrepp

som påverkas av ytterst många faktorer, vilket gör att frågan om huruvida utbildningsnivån har en signifikant och positiv effekt också ytterom Norden och Europa egentligen enbart kan besvaras genom att utföra en undersökning.

För att uppnå samma resultat i en annan undersökning är det dock viktigt att operationaliseringen av det man mäter är korrekt gjord. Dessutom är det också viktigt att datan man använder mäter samma sak som datan från riksdagsvalsundersökningen 2019 (Grönlund & Borg 2021) som användes i denna avhandling. Som exempel kan man utöver politiskt förtroende också mäta hur nöjd man är över olika politiska aktörer, men nöjdhet och förtroende är inte samma fenomen. Diskussionen om validitet kan dock kritiseras eftersom korrekt användning av data och analysmetoder inte betyder att vi når en absolut sanning, utan enbart att man når ett pragmatiskt konsensus inom ett vetenskapsområde i en viss social och historisk kontext (Scholl 2015).

Vad gäller metoden i avhandlingen så är jag övertygad om att mitt val av metod är väl genomtänkt, och därmed lämpar sig metoden även för att få fram svar till forskningsfrågan. Eftersom jag i avhandlingen undersöker ett samhällsligt fenomen och strävar till resultat som är generaliserbara, så var det självklart att välja en kvantitativ metod. Därmed passar också den använda datan utmärkt till detta syfte, eftersom andra former av datainsamling inte hade fungerat med metoden som användes. I valet av metoden användes tidigare forskning inom samma ämne som inspiration, och för att hitta en lämplig metod användes sedan litteratur om forskningsmetoder. För att uppmärksamma olika brister eller fallgropar som metoden eventuellt kan ha diskuterades både fördelar och nackdelar av den valda metoden. Dessutom tog jag också upp de vanligaste typerna av problem eller fel som man stöter på i statistiska metoder, för att vara medveten om dessa och därmed minska fel och misstag i analysen. Även reliabilitet och validitet i denna typ av undersökningar diskuterades, för att uppmärksamma forskningsetiska principer och försäkra en avhandling av god kvalitet.

För detta syfte och i dessa omständigheter anser jag att den valda metoden bäst motsvarar behoven av denna avhandling. Genom att hålla antalet variabler som inkluderades i regressionsanalyserna lågt, kunde jag hålla analysen simpel, vilket var ändamålsenligt för att hålla fokuset i avhandlingen på utbildningsnivån och dess effekt på politiskt förtroende. Om ytterligare variabler hade inkluderats i analysen skulle de också ha behövts redovisas för i den teoretiska referensramen, som till följd hade blivit fragmentarisk. För att kunna skriva en bra

och väl genomförd avhandling behöver man som skribent kunna avgränsa sitt forskningsområde, vilket jag gjort genom att exkludera dessa övriga variabler.

6. Slutsatser

Många forskare tycks vara ense om att vi lever i en tid av ett sjunkande, eller åtminstone fluktuerande, politiskt förtroende. Det kan diskuteras huruvida resultaten i denna undersökning kunde vara en följd av detta. Framtida forskning kunde därmed lägga större fokus på vilka följder de sjunkande eller fluktuerande nivåerna av förtroende har för förtroendets natur. Man vet i nuläget att förtroendet bland dem med lägsta utbildningsnivån inte påverkas av korruption trots att de med låg och hög utbildning påverkas (Hakhverdian & Mayne 2012). I det sjunkande förtroendets tidsperiod ser jag det som en möjlighet att utbildningsnivån inte längre har en lika stor effekt som tidigare. I vår digitaliserade värld där allt fler har tillgång till internet och därmed också nyheter och den pågående politiska debatten tror jag att det också är möjligt att en växande politisk kunskapsnivå gör att utbildningsnivåns effekt på politiskt förtroende inte är lika stor som tidigare. Traditionellt sett har de högre utbildade ansetts ha bättre politiska kunskaper samt förståelse för politiken, men då informationen blivit mer lättillgängligt ser jag det definitivt som en möjlighet att utbildningsnivån inte lika starkt avgör det politiska kunnandet och förståelsen, vilket skulle förklara varför utbildningsnivåns effekt på förtroende inte är så stor som teorin och tidigare forskningen låter en förstå.

I denna undersökningsprocess har det upprepade gånger framkommit att forskare sagt att politiskt förtroende från utbildningsnivåns synvinkel inte är tillräckligt utforskat. Orsaker till detta som tagits upp är bland annat att utbildningsnivå ofta använts som kontrollvariabel, och därmed inte fått någon desto större uppmärksamhet eller blivit noggrannare undersökt. Det har också kommit fram att det finns en del utmaningar i forskningsmetodiken, då det inte finns något enhetligt sätt att mäta eller forska i politiskt förtroende, vilket gör det svårt för forskningsområdet att etableras. Det finns inte heller någon entydig definition om exakt hur politiskt förtroende uppstår och vad det påverkas av. Detta faktum kan till en del förklara resultaten i min undersökning. Teorin till resultaten som denna avhandling kommit fram till

kanske ligger i en kunskapslucka som absolut skulle behöva mera uppmärksamhet inom forskningsområdet. Dock är det inte heller omöjligt att undersökning i politiskt förtroende kommit fram till så varierande resultat på grund av att människan inte är konsistent med sina egna värderingar och åsikter, vilket skulle göra det naturligt att till exempel utbildningens effekt på förtroendet varierar.

På basis av de resultat som kommit fram i denna avhandling anser jag att framtida forskning behövs speciellt angående utbildningsnivåns effekt på politiskt förtroende i olika kontext, och med uttryckligen utbildningsnivån som huvudfokus istället som bortglömd kontrollvariabel. Som exempel kunde man göra liknande undersökningar som denna i de andra nordiska länderna, för att se om resultaten är liknande även där, eller om det framkommer avvikande resultat. Jag skulle gärna också läsa mer om utbildningens inverkan på själva politiska förtroendets uppbyggnad och utveckling, som i sin tur skulle leda till bättre verktyg för att förklara och förstå utbildningsnivåns inverkan på individens politiska förtroende. På basis av den breda litteratursökningen som gjordes inför denna avhandling är det fortfarande aningen oklart varför en högre utbildningsnivå egentligen har en inverkan på det politiska förtroendet. Det finns ett stort antal möjliga förklaringar, men många av dessa är spekulationer utan empirisk undersökning som grund. En utmaning inom detta forskningsområde är dock att det är människans attityder och tankar som fungerar som forskningsobjekt, vilket gör det svårt att få fram en absolut sanning snarare än en konstruerad uppfattning. Som det framkom i avsnittet om tidigare forskning så finns det redan mycket för den framtida forskningen att bygga på, men forskningsområdet är inte, och kommer aldrig vara, färdigt utforskat.

Källförteckning

- Andrews, Rhys, Sebastian Jilke, och Steven Van de Walle. "Economic Strain and Perceptions of Social Cohesion in Europe: Does Institutional Trust Matter?" *European Journal of Political Research* 53, nr 3 (01 augusti 2014): 559–79. <https://doi.org/10.1111/1475-6765.12052>.
- Borg, Sami, Elina Kestilä-Kekkonen, och Hanna Wass. "Politiikan ilmastonmuutos. Eduskuntavaalitutkimus 2019", 17 september 2020.
- Bovens, Mark, och Anchrit Wille. "The Education Gap in Participation and Its Political Consequences". *Acta Politica* 45, nr 4 (01 december 2010): 393–422. <https://doi.org/10.1057/ap.2010.7>.
- Bäck, Maria, och Elina Kestilä. "Social Capital and Political Trust in Finland: An Individual-Level Assessment". *Scandinavian Political Studies* 32, nr 2 (21 april 2009): 171–94. <https://doi.org/10.1111/j.1467-9477.2008.00218.x>.
- Bäck, Maria, och Elina Kestilä-Kekkonen. *Poliittinen ja sosiaalinen luottamus: Polut, trendit ja kuilut*. Valtiovarainministeriö, 2019. <https://julkaisut.valtioneuvosto.fi/handle/10024/161610>.
- Bäck, Maria, Elina Kestilä-Kekkonen, och Peter Söderlund. "Suomalaisten poliittinen luottamus ja siihen vaikuttavat tekijät". I *Poliittisen osallistumisen eriytyminen: Eduskuntavaalitutkimus 2015*, redigerad av Kimmo Grönlund och Hanna Wass, 2016. <http://urn.fi/URN:ISBN:978-952-259-517-1>.
- Catterberg, Gabriela, och Alejandro Moreno. "The Individual Bases of Political Trust: Trends in New and Established Democracies". *International Journal of Public Opinion Research* 18 (05 augusti 2005). <https://doi.org/10.1093/ijpor/edh081>.
- Chanley, Virginia A., Thomas J. Rudolph, och Wendy M. Rahn. "The Origins and Consequences of Public Trust in Government: A Time Series Analysis". *Public Opinion Quarterly* 64, nr 3 (03 november 2000): 239–56. <https://doi.org/10.1086/317987>.
- Christensen, Tom, och Per Lægreid. "TRUST IN GOVERNMENT: The Relative Importance of Service Satisfaction, Political Factors, and Demography". *Public Performance & Management Review* 28, nr 4 (01 juni 2005): 487–511. <https://doi.org/10.1080/15309576.2005.11051848>.

- Delhey, Jan, och Kenneth Newton. ”Who Trusts?: The Origins of Social Trust in Seven Societies”. *European Societies* 5, nr 2 (2003): 93–137.
<https://doi.org/10.1080/1461669032000072256>.
- Djurfeldt, Göran. ”Multipel regressionsanalys (MRA)”. I *Statistisk verktyglåda 2: multivariat analys*, redigerad av Göran Djurfeldt och Mimmi Barmark, 1:4. Lund: Studentlitteratur, 2009.
- Djurfeldt, Göran, Rolf Larsson, och Ola Stjärnhagen. *Statistisk verktyglåda 1: samhällsvetenskaplig orsaksanalys med kvantitativa metoder*. 2. uppl. Lund: Studentlitteratur, 2010.
- Easton, David. *A Systems Analysis of Political Life*. A Phoenix Book. Chicago: University of Chicago Press, 1979.
- Edmonds, W. Alex, och Thomas D. Kennedy. *An Applied Guide to Research Designs: Quantitative, Qualitative, and Mixed Methods*. 2. uppl. Los Angeles, CA: SAGE Publications, Inc, 2017.
- van Elsas, Erika. ”Political Trust as a Rational Attitude: A Comparison of the Nature of Political Trust across Different Levels of Education”. *Political Studies* 63, nr 5 (2014): 1158–78. <https://doi.org/10.1111/1467-9248.12148>.
- Fallon, Marianne. ”Methodological Elements of Quantitative Research”. I *Writing up Quantitative Research in the Social and Behavioral Sciences*. Teaching Writing Series ; Volume 6. Rotterdam: Sense Publishers, 2016.
- Gabriel, Oscar., och Eva-Maria Trüdinger. ”Embellishing Welfare State Reforms? Political Trust and the Support for Welfare State Reforms in Germany”. *German Politics* 20, nr 2 (juni 2011): 273–92.
<https://doi.org/10.1080/09644008.2011.582098>.
- Garrizmann, Julian L., Erik Neimanns, och Marius R. Busemeyer. ”Public Opinion towards Welfare State Reform: The Role of Political Trust and Government Satisfaction”. *European Journal of Political Research*, 17 december 2021.
<https://doi.org/10.1111/1475-6765.12501>.
- Grönlund, Kimmo, och Sami Borg. Riksdagsvalsundersökningen 2019 [elektronisk informationskälla]. FSD3467 Version 2.0 (2021-09-15). Finlands samhällsvetenskapliga dataarkiv [distributör]. <http://urn.fi/urn:nbn:fi:fsd:T-FSD3467>
- Haavisto, Ilkka, och Pentti Kiljunen. *Kapitalismi kansan käräjillä: Evan kansallinen arvo- ja asennetutkimus 2009*. Eva raportti. Helsinki: Taloustieto, 2009.

- Habes, Mohammed, Sana Ali, och Saadia Anwar Pasha. "Statistical Package for Social Sciences Acceptance in Quantitative Research: From the Technology Acceptance Model's Perspective". *FWU Journal of Social Sciences* 15, nr 4 (2021): 34–46. <https://doi.org/10.51709/19951272/Winter-2021/3>.
- Hakhverdian, Armen, och Quinton Mayne. "Institutional Trust, Education, and Corruption: A Micro-Macro Interactive Approach". *The Journal of Politics* 74, nr 3 (juli 2012): 739–50. <https://doi.org/10.1017/S0022381612000412>.
- Hamm, Joseph A., Corwin Smidt, och Roger C. Mayer. "Understanding the Psychological Nature and Mechanisms of Political Trust". *PLOS ONE* 14, nr 5 (15 maj 2019): e0215835. <https://doi.org/10.1371/journal.pone.0215835>.
- Heikkilä, Tarja. *Tilastollinen tutkimus*. 9. uudistettu painos. Business. Helsinki: Edita, 2014.
- Hetherington, Marc J., och Jason A. Husser. "How Trust Matters: The Changing Political Relevance of Political Trust". *American Journal of Political Science* 56, nr 2 (april 2012): 312–25. <https://doi.org/10.1111/j.1540-5907.2011.00548.x>.
- Hooghe, Marc, Ruth Dassonneville, och Sofie Marien. "The Impact of Education on the Development of Political Trust: Results from a Five-Year Panel Study among Late Adolescents and Young Adults in Belgium". *Political Studies* 63, nr 1 (2015): 123–41. <https://doi.org/10.1111/1467-9248.12102>.
- Hooghe, Marc, Sofie Marien, och Jennifer Oser. "Great expectations: the effect of democratic ideals on political trust in European democracies". *Contemporary Politics* 23 (02 augusti 2017): 214–30. <https://doi.org/10.1080/13569775.2016.1210875>.
- Hooghe, Marc, Sofie Marien, och Thomas de Vroome. "The Cognitive Basis of Trust. The Relation between Education, Cognitive Ability, and Generalized and Political Trust". *Intelligence* 40, nr 6 (01 november 2012): 604–13. <https://doi.org/10.1016/j.intell.2012.08.006>.
- International Institute for Democracy and Electoral Assistance. "The Global State of Democracy", 2023. <https://www.idea.int/democracytracker/country/finland>. [10.01.2024]
- Jenkins-Smith, Hank, och Joseph Ripberger. *Quantitative Research Methods for Political Science, Public Policy and Public Administration (With Applications in R)*. 3rd Edition. University of Oklahoma Libraries, 2017.

- Kestilä-Kekkonen, Elina, och Josefina Sipilén. ”Perussuomalaiset eurooppalaisessa vertailussa”. I *Politiikan ilmastonmuutos. Eduskuntavaalitutkimus 2019*, av Sami Borg, Elina Kestilä-Kekkonen, och Hanna Wass. PunaMusta Oy: Oikeusministeriö, 2020.
- Kestilä-Kekkonen, Elina, och Peter Söderlund. ”Political Trust, Individual-Level Characteristics and Institutional Performance: Evidence from Finland, 2004–13”. *Scandinavian Political Studies* 39, nr 2 (2015): 138–60.
<https://doi.org/10.1111/1467-9477.12052>.
- Kołczyńska, Marta. ”Democratic values, education, and political trust”. *International Journal of Comparative Sociology* 61, nr 1 (01 februari 2020): 3–26.
<https://doi.org/10.1177/0020715220909881>.
- Leigh, Andrew. ”Trust, Inequality and Ethnic Heterogeneity”. *Economic Record* 82, nr 258 (september 2006): 268–80. <https://doi.org/10.1111/j.1475-4932.2006.00339.x>.
- Lewis-Beck, Colin, och Michael Lewis-Beck. *Applied Regression: An Introduction*. 2455 Teller Road, Thousand Oaks California 91320: SAGE Publications, Inc, 2016.
<https://doi.org/10.4135/9781483396774>.
- Lindstrom, Martin, och Mohabbat Mohseni. ”Social Capital, Political Trust and Self-Reported Psychological Health: A Population-Based Study”. *Social Science & Medicine* 68, nr 3 (01 februari 2009): 436–43.
<https://doi.org/10.1016/j.socscimed.2008.11.004>.
- Listhaug, Ola, och Kristen Ringdal. ”Trust in Political Institutions”. I *Nordic Social Attitudes in a European Perspective*, redigerad av Heikki Ervasti. Edward Elgar Publishing, 2008.
- Malmberg, Fredrik. ”Institutional trust in Finland”. I *Finland turned right: voting and public opinion in the parliamentary election of 2023*, av Kimmo Grönlund och Kim Strandberg. Åbo: Samforsk, The Social Science Research Institute, 2023.
- Martin, Aaron. ”Does Political Trust Matter? Examining Some of the Implications of Low Levels of Political Trust in Australia”. *Australian Journal of Political Science* 45, nr 4 (december 2010): 705–12. <https://doi.org/10.1080/10361146.2010.517184>.
- Mattila, Mikko. ”Does Poor Health Mobilize People into Action?: Health, Political Trust and Participation.” *European Political Science Review* 12, nr 1 (16 januari 2020): 49–65. <https://doi.org/10.1017/S175577391900033X>.

- Mattila, Mikko, och Lauri Rapeli. "Just Sick of It? Health and Political Trust in Western Europe". *European Journal of Political Research* 57, nr 1 (01 februari 2018): 116–34. <https://doi.org/10.1111/1475-6765.12218>.
- Mayne, Quinton, och Armen Hakhverdian. "Education, socialization, and political trust". I *Handbook on Political Trust*, av Sonja Zmerli och Tom W.G. Van Der Meer. Cheltenham, UK: Edward Elgar Publishing Limited, 2017.
- Metelinen, Sami. "Pandemiassakin suomalainen luottaa presidenttiin, poliisiin ja puolustusvoimiin". *Elinkeinoelämän valtuuskunta EVA*, nr 95 (08 juni 2021).
- Morton, Rebecca B., och Kenneth C. Williams. "Experimentation in Political Science". I *The Oxford Handbook of Political Methodology*, redigerad av Janet M. Box-Steffensmeier, Henry E. Brady, och David Collier, 0. Oxford University Press, 2009. <https://doi.org/10.1093/oxfordhb/9780199286546.003.0014>.
- Newton, Kenneth, Dietlind Stolle, och Sonja Zmerli. "Social and Political Trust". I *The Oxford Handbook of Social and Political Trust*, av Eric M. Uslaner, 2017. <https://doi.org/10.1093/oxfordhb/9780190274801.013.20>.
- Norén Bretzer, Ylva. "Att Förklara Politiskt Förtroende. Betydelsen Av Socialt Kapital Och Rättvisa Procedurer", 2005. <http://hdl.handle.net/2077/16605>.
- Norris, Pippa. "Introduction: The Growth of Critical Citizens?" I *Critical Citizens: Global Support for Democratic Government*. Oxford University Press, Incorporated, 1999.
- Norris, Pippa. "The Conceptual Framework of Political Support". I *Handbook on Political Trust*, av Sonja Zmerli och Tom W.G. Van der Meer. Edward Elgar Publishing, 2017.
- O'Brien, Dónal, och Pamela Sharkey Scott. "Correlation and regression". I *Approaches to Quantitative Research: a Guide for Dissertation Students.*, redigerad av Chen Helen Xiaohong. Cork: Oak Tree Press, 2012.
- Oskarsson, Sven, Peter Thisted Dinesen, Christopher T. Dawes, Magnus Johannesson, och Patrik K. E. Magnusson. "Education and Social Trust: Testing a Causal Hypothesis Using the Discordant Twin Design". *Political Psychology* 38, nr 3 (2017): 515–31. <https://doi.org/10.1111/pops.12343>.
- Parker, Susanne L., Glenn R. Parker, och Terri L. Towner. "Rethinking the Meaning and Measurement of Political Trust". I *Political Trust and Disenchantment with Politics: International Perspectives*. BRILL, 2014.

- Pelham, Brett W. *Intermediate Statistics: A Conceptual Course*. Los Angeles, CA: SAGE Publications, Inc, 2013.
- Rauh, Jonathan. "Is Trust in Government Really Declining? Evidence Using the Sequential Probability Ratio Test". *Acta Politica* 56, nr 3 (april 2020): 500–529. <https://doi.org/10.1057/s41269-020-00163-7>.
- Schneider, Irena. "Can We Trust Measures of Political Trust? Assessing Measurement Equivalence in Diverse Regime Types". *Social Indicators Research* 133, nr 3 (04 juli 2016): 963–84. <https://doi.org/10.1007/s11205-016-1400-8>.
- Scholl, Armin. "Quantitative Methodology". I *The International Encyclopedia of Communication*, 1–7. John Wiley & Sons, Ltd, 2015. <https://doi.org/10.1002/9781405186407.wbiecq004.pub3>.
- Schoon, Ingrid, och Helen Cheng. "Determinants of Political Trust: A Lifetime Learning Model". *Developmental psychology* 47 (10 januari 2011): 619–31. <https://doi.org/10.1037/a0021817>.
- Schoon, Ingrid, Helen Cheng, Catharine R. Gale, G. David Batty, och Ian J. Deary. "Social Status, Cognitive Ability, and Educational Attainment as Predictors of Liberal Social Attitudes and Political Trust". *Intelligence* 38, nr 1 (januari 2010): 144–50. <https://doi.org/10.1016/j.intell.2009.09.005>.
- Stern, Michael J., Ipek Bilgen, och Don A. Dillman. "The State of Survey Methodology: Challenges, Dilemmas, and New Frontiers in the Era of the Tailored Design". *Field Methods* 26, nr 3 (01 augusti 2014): 284–301. <https://doi.org/10.1177/1525822X13519561>.
- Thrane, Christer. *Applied Regression Analysis: Doing, Interpreting and Reporting*. Milton, United Kingdom: Taylor & Francis Group, 2020.
- Timothy, Teo. *Handbook of Quantitative Methods for Educational Research*. Rotterdam: Sense, 2013.
- Transparency International. "2022 Corruption Perceptions Index - Explore Finland's Results", 31 januari 2023. <https://www.transparency.org/en/cpi/2022>. [10.01.2024]
- Turper, Sedef, och Kees Aarts. "Political Trust and Sophistication: Taking Measurement Seriously". *Social Indicators Research* 130, nr 1 (01 januari 2017): 415–34. <https://doi.org/10.1007/s11205-015-1182-4>.
- Ugur-Cinar, Meral, Kursat Cinar, och Tekin Kose. "How Does Education Affect Political Trust?: An Analysis of Moderating Factors". *Social Indicators Research*, 09 augusti 2020. <https://doi.org/10.1007/s11205-020-02463-z>.

- Van Erkel, Patrick F.a., och Tom W.g. Van Der Meer. "Macroeconomic Performance, Political Trust and the Great Recession: A Multilevel Analysis of the Effects of within-Country Fluctuations in Macroeconomic Performance on Political Trust in 15 EU Countries, 1999–2011". *European Journal of Political Research* 55, nr 1 (2016): 177–97. <https://doi.org/10.1111/1475-6765.12115>.
- Warren, Mark E. "What Kinds of Trust Does a Democracy Need? Trust from the Perspective of Democratic Theory". I *Handbook on Political Trust*, 33–52. Edward Elgar Publishing, 2017.
- Weinberg, James. "Can Political Trust Help to Explain Elite Policy Support and Public Behaviour in Times of Crisis? Evidence from the United Kingdom at the Height of the 2020 Coronavirus Pandemic". *Political Studies* 70, nr 3 (18 december 2020): 1–25. <https://doi.org/10.1177/0032321720980900>.
- Willis, Hannah, Jessica C. Smith, och Daniel Devine. "Care to trust? Gender and trust in leaders during the Coronavirus pandemic". *Journal of Elections, Public Opinion and Parties* 31, nr 1 (31 maj 2021): 232–44. <https://doi.org/10.1080/17457289.2021.1924737>.
- Ylisalo, Juha. "Suomalaisten arviot puolueiden vaalilupausten luotettavuudesta ja toteutumisesta". I *Politiikan ilmastonmuutos. Eduskuntavaalitutkimus 2019*, redigerad av Sami Borg, Elina Kestilä-Kekkonen, och Hanna Wass. Oikeusministeriön julkaisuja, Selvityksiä ja ohjeita. PunaMusta Oy: Oikeusministeriö, 2020.